

KAUNAS UNIVERSITY OF TECHNOLOGY
LITHUANIAN SOCIAL RESEARCH CENTRE
VYTAUTAS MAGNUS UNIVERSITY

VAIDA JANKAUSKAITĖ

**ORGANIZATIONAL AND POLITICAL BEHAVIOUR OF
LITHUANIAN INTEREST GROUPS AND ITS DETERMINANTS**

Summary of Doctoral Dissertation
Social Sciences, Sociology (05S)

2018, Kaunas

This doctoral dissertation was prepared at Kaunas University of Technology, Faculty of Social Sciences, Arts and Humanities, Institute of Social Sciences, Arts and Humanities, during the period of 2012–2017. The studies were supported by the Research Council of Lithuania.

Scientific Supervisor:

Prof. Dr. Algis KRUPAVIČIUS (Kaunas University of Technology and Vytautas Magnus University, Social Sciences, Political Sciences, 02S).

Editor: Brigita Brasienė (Publishing house “Technologija”)

Dissertation Defence Board of Sociology Science Field:

Prof. Dr. Vylius LEONAVIČIUS (Vytautas Magnus University, Social Sciences, Sociology, 05S) – **Chairman**;

Prof. Dr. Eglė BUTKEVIČIENĖ (Kaunas University of Technology, Social Sciences, Sociology, 05S);

Dr. Aida JUST (Bilkent University, Turkey, Social Sciences, Political Sciences, 02S);

Assoc. Prof. Dr. Alvidas LUKOŠAITIS (Vilnius University, Social Sciences, Political Sciences, 02S);

Prof. Dr. Ainė RAMONAITĖ (Vilnius University, Social Sciences, Sociology, 05S).

The official defence of the dissertation will be held at 2 p.m. on the 27th of September 2018 at the public meeting of Dissertation Defence Board of the Sociology Science Field in the Dissertation Defence Hall at Kaunas University of Technology.

Address: K. Donelaičio Str. 73-403, 44249 Kaunas, Lithuania.

Tel. no. (+370) 37 300 042; fax. (+370) 37 324 144; email doktorantura@ktu.lt.

Summary of the doctoral dissertation was sent on 27 August, 2018.

The doctoral dissertation is available on the internet <http://ktu.edu> and at the libraries of Kaunas University of Technology (K. Donelaičio St. 20, Kaunas), Lithuanian Social Research Centre (A. Goštauto St. 11, Vilnius) and Vytautas Magnus University (K. Donelaičio St. 58, Kaunas).

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
LIETUVOS SOCIALINIŲ TYRIMŲ CENTRAS
VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

VAIDA JANKAUSKAITĖ

**LIETUVOS INTERESŲ GRUPIŲ ORGANIZACINĖ IR POLITINĖ
ELGSENA IR JOS VEIKSNIAI**

Daktaro disertacijos santrauka
Socialiniai mokslai, sociologija (05S)

2018, Kaunas

Disertacija rengta 2012-2017 metais Kauno technologijos universiteto Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakultete, Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų institute. Mokslinius tyrimus rėmė Lietuvos mokslo taryba.

Mokslinis vadovas:

Prof. dr. Algis KRUPAVIČIUS (Kauno technologijos universitetas ir Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai, 02S).

Redagavo: Aurelija Tamulionienė (Leidykla “Technologija”)

Sociologijos mokslo krypties disertacijos gynimo taryba:

Prof. dr. Vylius LEONAVIČIUS (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, sociologija, 05S) – **pirmininkas**;

Prof. dr. Eglė BUTKEVIČIENĖ (Kauno technologijos universitetas, socialiniai mokslai, sociologija, 05S);

Dr. Aida JUST (Bilkento universitetas, Turkija, socialiniai mokslai, politikos mokslai, 02S);

Doc. dr. Alvidas LUKOŠAITIS (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai, 02S);

Prof. dr. Ainė RAMONAITĖ (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, sociologija, 05S).

Disertacija bus ginama viešame sociologijos mokslo krypties disertacijos gynimo tarybos posėdyje 2018 m. rugsėjo 27 d. 14 val. Kauno technologijos universiteto disertacijų gynimo salėje.

Adresas: K. Donelaičio g. 73-403, 44249 Kaunas, Lietuva.

Tel. (370) 37 300 042; faks. (370) 37 324 144; el. paštas doktorantura@ktu.lt.

Disertacijos santrauka išsiųsta 2018 m. rugpjūčio 27 d.

Su disertacija galima susipažinti internete (<http://ktu.edu>), Kauno technologijos universiteto (K. Donelaičio g. 20, 44239 Kaunas), Vytauto Didžiojo universiteto (K. Donelaičio g. 52, Kaunas) bibliotekose ir Lietuvos socialinių tyrimų centre (A.Goštauto g. 9, LT-01108 Vilnius).

INTRODUCTION

The relevance of the research. In modern democracies, interest groups play an important role. On the one hand, they can be regarded as the “engines” of democracy, giving citizens the democratic powers, contributing to a broader and varied societal discourse and conveying the needs of citizens to the decision-makers and controlling the political process. On the other hand, they can be seen as the “enemies” of democracy, which seek to monopolize the political process and decision-making by promoting the representation of the interests of influential societal groups and excluding other legitimate interests in politics (Halpin 2010). Despite these different approaches, recognizing the significant influence of interest groups on the quality of democracy, political scientists and sociologists have long been struggling to solve the puzzle why some interest groups are much more successful than others (Dahl 1961; Laswell 1958; Schattschneider 1960; Grossman 2012).

As interest groups potentially have a significant influence on the policy process, it is important to know which societal interests they represent and which remain in the margins. In the broad sense, it depends on the composition of the interest group system itself. The interest group population consists of all the groups existing at that time in the system. If, for example, the majority of existing groups represent business interests, the interests of trade unions are not sufficiently represented; therefore, the system becomes biased. The diversity in the given population of interest groups can be considered as a democratic “good” as it allows for a broader interest debate (Schattschneider 1960). It helps to overcome the democratic deficit in political institutions and create better policy outcomes, as it addresses the interests of different segments of society. However, the structural features of the population of interest groups alone do not guarantee that the system will be impartial, and all the different interests will be heard and considered, especially because large numbers do not necessarily translate into greater power.

A disproportionate distribution is often seen among the types and number of groups involved in the public policy and is one of the most important issues in the interest group studies. Often, business groups are far ahead of the other types of groups, especially the public interest groups. Such “mobilization bias” is observed in all the political systems, at all levels of governance and at all times (Braun 2015: 137). It relates to a certain “classical” division within the interest group system itself: business organizations generally have more resources; thus, they represent their interests at all levels of government more successfully, while public interest groups have fewer resources; therefore, they have less political influence on the decision-makers. In other words, they are much less likely to affect the political agenda. These differences are widely analysed in a series of scientific works.

Although today, the number of interest groups is growing rapidly, and they are actively involved in the policy-making process, they still differ greatly from one another in many important aspects. These differences include both the organizational characteristics of interest groups, their ability and the likelihood of success in achieving their goals. For example, the internal structure of interest groups may differ in the degree of bureaucracy; they may be less or more professionalized; they may operate at different levels of government (e.g. local, national or supranational) and have unequal access to the resources required for their activities. In addition, the strategy and tactics used by the interest groups to influence the public policy process may vary. One interest group may use direct strategies and active lobbying in government, while others may rely more on the indirect strategies such as demonstrations, protests, etc., while others may use combinations of these two strategies.

However, whatever seemingly pluralistic and diverse is the system of interest groups, organizations do not have absolute control over themselves. Both newcomers and the best organized and most developed groups face many important external (such as the structure of political opportunities, political agendas, various forms of patronage) and internal challenges (recruitment and retention of members, attraction and distribution of resources, etc.). Various circumstances and contextual factors – in other words, the environment in which they operate – determine the internal structure of an interest group, the entire interest group system as well as their influence on the public policy process (Maloney 2015: 99). Therefore, in order to understand and evaluate the system of interest representation, it is important to understand and empirically verify what interests are represented and who represents them as well as which factors determine different organizational and political forms of behaviour.

Scientific novelty and significance of the dissertation. Though a lot of research has been done on the topic of interest groups over the last two decades, the interpretation presented in this paper is new both in terms of the theoretical reasoning and the exhaustiveness and originality of the empirical data. For a long time, the behaviour of interest groups in modern literature, i.e., everything they do, was linked with their aim of influencing public policy processes. In essence, the entire literature on interest groups and its importance was based on the postulated influence of these groups on the political arena. The researchers sought to calculate and describe interest groups in different political systems, to determine if their distribution was proportional, assuming that an even distribution would guarantee better democratic governance. Often, the latter aspect has been linked to the powerful business interest groups and the premise that a disproportionate number of such groups in the system may unbalance the expression of public interest and make it biased. Moreover, researchers have widespread interest in identifying which interest groups in the political arena are winners or losers and why. Scholars found the answers to these questions in the perspective of critical

resources and exchange theories - the winners are those interest groups that are best equipped to provide financial and other resources necessary for the effective maintenance of the organization and able to generate political, technical and expert information that is necessary for the public authorities. Public authorities, who often lack time as well as human and financial resources for the effective formulation and implementation of public policy, in turn, give them direct access and opportunity to influence public policy processes in exchange for the work done by the interest groups. Thus, the *modus operandi* of interest groups has been exclusively associated with their desire to exercise political influence. As a result, the definition of interest groups has been broadened and other non-state actors such as private companies, multinational corporations, think-tanks, law firms and all other forms of legal entities that seek to influence legislation, have become an important subject of the research. Only recently, the interest group's research agenda was complemented by the logic of survival (see, for example, Halpin 2015, Lowery, Halpin and Gray 2015, Halpin and Nownes 2011). Such a return to the theoretical insights of the early organizational literature on the interest groups, in a sense, brought back the organizational interest group analysis and its distinctive character and allowed to rethink the operational logic of these organizations. In recent years, interest groups' scholars have become more and more interested in the organizational agenda of interest groups, drawing attention to the basic organizational needs of such groups – the desire to maintain and ensure effective performance. In order to explain this, classical organizational research perspectives, such as population ecology, resource dependency and exchange theories, are often used.

Seeking to contribute to this rather new research agenda, this dissertation takes organization-centred focus, incorporating the empirical data into the broader field of organizational sociology (Minkoff 2002; Aldrich 2008; Halpin and Nownes 2011). Until now, much research has remained disconnected from the mainstream organizational theories that conceptualize how environmental conditions affect organizational behaviour. Theoretically, this dissertation is built on the key insights from exchange and resource dependency theories, which posit that acquiring and maintaining resources is a daily concern for the organizational survival (Pfeffer and Salancik 1978; Bowen 2002; Beyers and Kerremans 2007). The acquisition of the critical resources such as members and finance is imperative to the development of group's capacities and professionalization, which might increase group's legitimacy. However, resource dependencies can increase the leverage of other actors, such as public authorities, on the actions of interest groups, through intensifying financial dependence and institutional pressures.

The dissertation seeks to explain how these dependencies affect the behaviour of interest groups. Theoretically, it is expected that a dense and volatile context will trigger increased organizational insecurity and competition among the interest groups, which in turn will stimulate varied organizational behaviour

(Hannan and Carroll 1992; Gray and Lowery 2000). One implication is that broad-based and grass-root societal interest may be less prevalent, and state-society relations are increasingly dominated by the organizational forms that emphasize professionalization and specialization at the expense of democratic participation (Putnam 2000; Skocpol 2003; Maloney 2009). This is further reinforced by the fact that contemporary political institutions create favourable conditions for specialized and fragmented forms of interest representation (Warleigh 2000; Saurugger 2008). Therefore, one of the most important issues in this context is who is represented and in what specific way.

The scientific novelty of the dissertation is determined by the fact that it analyses the organizational and political behaviour of Lithuanian interest groups – the topic that was largely neglected in the national research context. Contemporary interest groups are an important part of the political system. However, despite their growing numbers and their importance for democracy, this form of political organization still poses many challenges in a normative sense, having received stronger scientific focus only a few decades ago. Political scientists, for example, have mainly focused on the institutions such as governments and parliaments and political parties. Meanwhile, other forms of interest representation, such as interest groups or social movements, have gained scientific interest only in the second half of the 20th century (Baumgartner and Leech 1998). This might have happened because large populations of interest groups make their analysis more difficult than, for example, party systems (Schneider et al. 2008: 2). It is argued that, although relatively popular, the topic of interest groups still lacks scientific interest. The development of interest group research is often limited by various conceptual, methodological and interdisciplinary problems (Beyers et al. 2008: 1292). Nonetheless, the interest of researchers in interest groups has increased in recent years, and this is often associated with the exponential growth of pan-European interest groups in 1990s (Beyers et al. 2008). Building on the political science, economics and sociology theories, researchers analysed various aspects of internal organization and political activities of the interest groups.

However, modern European interest group studies are largely oriented towards Western European countries or pan-European interest organizations. This is partly because in recent decades, the organizational and political behaviour of interest groups has been studied in the context of Europeanization phenomenon. Central and Eastern European countries remain in the margins of these studies. Often, this is based on the claim that this population of interest groups is not sufficiently active in the process of EU policy-making; therefore, the study of these groups would not add new information to the interest group research. Countries of the Central Europe, however, received some attention, but the Baltic States still do not fall within the scope of these studies.

In the comparative perspective and in the European context, Lithuania's case is interesting and unique in that, unlike consolidated democracies, Lithuanian interest groups did not go through the stages of natural development and evolutionary institutionalization. The evolution of Lithuanian interest groups and their system was fragmented, punctuated and influenced by the external political forces and events. On the contrary, the development of interest groups in the Western European and Scandinavian countries was gradual and evolutionary. They did not endure (de)nationalization and gradually developed their organizational structures and relations within the political arena. Meanwhile, due to the discontinuity of statehood, the development of interest groups in the Baltic States was revolutionary and fast-paced. Such discretionary and relatively brief co-existence of the state and society did not create what the famous Hungarian political scientist Attila Ágh (1996: 241) called the missing middle.

In Lithuania, civil society and associational organizations that form its structure have evolved in several stages. The modern system of Lithuanian associational interest groups essentially consists of three types of organizations: the restored organizations that were operating in the interwar period, organizations that were founded in the Soviet era and de-nationalized at the dawn of independence and modern interest groups that were formed in the liberal democracy. The origins of the system of Lithuanian interest groups lie in the interwar Lithuania (1918-1940), when the first civil society organizations were founded. At that time, various student fraternities, creative societies and unions appeared and operated. At the same time, one of the largest and most important civil organizations, such as the Lithuanian Riflemen Union, the Lithuanian Catholic Federation "Ateitis" and others, were founded. After the Second World War, the Soviet regime essentially exterminated the civil society, completely taking control of the space between society and individual (Auers 2015: 121). However, as Krupavičius (1998: 32) observes, it is not that there were no interest groups in Lithuania during this period: various professional associations, creative societies and trade unions functioned as pseudo or even semi-interest groups during the communist period.

However, these organizations, although similar to the interest groups in their structure, did not have autonomy and were largely controlled by the state apparatus. Whereas, during the transition from the communist regime to the liberal authoritarianism, some semi-interest organizations gradually gained wider autonomy, and new organizations, such as ecological movements of the 1990s, emerged. After the restoration of independence, significant progress was made during the first decade in creating representative government institutions, a multi-party system as well as civil rights and freedoms. However, successful democratization depends not only on the compliance with institutional requirements, but also on the creation and consolidation of a pluralistic political culture based on the strong civil society and its organizations (Hrebernar et al.

2008: 52). In essence, it can be argued that civil society in Lithuania, which started on the antisystemic and revolutionary basis, led to the fact that the representation of interests was largely monopolized by the emergence of newly formed political parties, leaving the interest groups in the periphery of the political process.

Based on the analysis conducted by Lukošaitis (2004), some of the most important reasons for slow evolution of the Lithuanian interest group system can be distinguished. First, the delay in the formation of the necessary legal framework made legal regulation of the interest organizations more difficult and complicated their legal separation from the other public organizations. Second, a significant number of interest groups in the post-communist period were de-nationalized. In the case of trade unions, for example, this raised the question of their legitimacy in the eyes of the public due to their strong connection with the state and the Communist Party in the Soviet era. Third, business groups developed slowly due to the lack of experience and predecessors and in constant competition with each other, which led to the high volatility of this interest groups' community. Many post-Soviet public interest groups – which were among the first to emerge – had a link with the new social movements that highlighted the issues of European civil society of that time. These are various environmental organizations, human rights and equal opportunities groups etc. In general, the lack of socialization, experience and knowledge has led to the fact that the early stage of Lithuanian interest groups' formation can be regarded not as a replication but as a kind of simulation of Western European organizations.

First attempts to understand and explain the development of Lithuanian interest organizations have essentially stated that they are alive but weak. During the early years of independence, Lithuanian interest groups were in the stage of interest formation and in search of the identity (Krupavičius 1998), while the relationship between the whole civil society and the government was marked by the mutual mistrust (Laurėnas 2003). According to Laurėnas (Ibid), politicians did not regard civil society as an equal participant in the political process and did not recognize it as competent to participate in the formation and implementation of political decisions. Meanwhile, civil society itself was characterized by the antisystemic attitudes, an attempt to be depoliticized and unwilling to cooperate with the authorities. Similarly, based on a study conducted in 2005, a team of international researchers described the Lithuanian interest groups as underdeveloped, apt to corrupt practices and having a negative image among the representatives of the Lithuanian elite (Hrebernar et al. 2008).

Lithuanian interest groups have been operating in the liberal democracy for nearly three decades. Their number is steadily growing; the variety of the represented interests is increasing, and their development is influenced by the changing national political and institutional environment as well as membership in the European Union. The question is how the Lithuanian interest groups' system is assessed today. It is easy to see that high corruption levels often become a rather

important argument in assessing how Lithuanian interest groups operate (for example, see Broga 2001; Lukošaitis 2011). It does imply that many agreements at the political level are still being done behind the closed doors. However, corrupt relationships between state and interest groups are recorded in all the political systems and at all times. In most countries, corruption is rather a rule than an exception (Persson et al. 2012: 254). Another aspect of the assessment is based on various studies, reports and expert evaluations, which show that civil society in Lithuania is developing but remains weak and poorly empowered (e.g., Freedom House 2018; Sustainable Governance Indicators 2016; Civitas 2015).

Meanwhile, membership in the interest organizations is unpopular and based not on the freedom to participate but rather on the *freedom from participation* (Žiliukaitė 2012). However, it should be emphasized that civil society is a broad concept and a multifaceted social phenomenon (Matonytė 2003), which can take on different forms and involve both individual engagement in the political arena, membership-based organizations as well as non-associational organizations such as various charitable foundations or non-profit organizations. Thus, the myth of a non-viable civil society is often based on the analysis of citizen participation in the non-governmental organizations, while the development of associational interest groups is seen as tantamount to and equated with the civil society development. While it is not a completely incorrect premise, conceptually and analytically, these different concepts should be analysed individually.

Over the past twenty years, researchers have provided a series of empirical studies to explain various aspects of interest group systems in general and behavioural concerns of individual interest groups in both United States (Honjacki et al. 2012) and in the context of the European Union (Bunea and Baumgartner 2014). However, such a returning focus to the policy studies on the interest groups has not yet reached Lithuania, and few existing studies on the Lithuanian interest groups still prevent Lithuania from entering the comparative research agenda. In the context of Lithuania, interest group research is fragmented, episodic and mostly focused on the individual case analysis. Meanwhile, the interest group system is still not a popular research object *per se*.

Among the works dedicated to the Lithuanian interest groups, one should mention the analysis of the internal dynamics and efficiency of interest groups by A. Krupavičius (1999), the analysis of the mobilization and institutionalization of interest groups by A. Lukošaitis (2000, 2004), the analysis of the internal dynamics of NGOs by R. Žiliukaitė (2010, 2012). In the context of public policy research, the ways how Lithuanian business interest groups are influencing tax system were analysed by Š. Broga (2005); lobbying strategies of Lithuanian farmers' organizations in Lithuania and the European Union were analysed by V. Paulikas and L. J. Gustas (2013); R. Geleževičius (2013) analysed the aspects of the influence of Lithuanian interest groups on the effectiveness of law making. While the political behaviour of Lithuanian business interests' organizations was

analysed by J. Grigaliūnaitė (2010); the prospects for lobbying activities of Lithuanian interest groups in the European Union were investigated by D. Vilčinskas and D. Vijeikis (2006); interest groups and state relations in the perspective of political networks were analysed by R. Kaminskas (2001). Several studies on the institutionalization and regulation of lobbying activities can be as well attributed to the Lithuanian interest group research agenda (Lukošaitis 2011; Ragauskas 2011). A separate note should be drawn on the conference “Interest groups, government and politics” (1998), in which the speakers presented theoretical and practical insights on the issues of interest groups and state relations and the influence of Lithuanian interest groups. The recently published collective monograph *Inclusion: What Are Lithuanian Associations Capable Of?* (Mikulskienė et al. 2016) could, in its scope, qualify for the most comprehensive scientific work on the topic of interest groups in Lithuania. However, the monograph explores only a few sectoral interest groups and is oriented towards the involvement of interest groups in the public policy process in several ministries. It should be noted that although the monograph contains new data on the role of interest groups in the political arena, the theoretical premise proposed in the book in terms of both the concept of interest groups and the explanation of their behaviour is disconnected from the classical as well as contemporary literature of interest groups and can more easily be associated with the literatures of management science given its theoretical and methodological logic. To sum up, there are two major tendencies in Lithuanian interest groups’ research: the analysis of lobbying regulation and individual case studies that are focused either on lobbying on a particular public policy or on one specific type of interest organization.

The fragmented nature of Lithuanian interest group’s research allows making limited conclusions about the way the modern Lithuanian interest organizations look. Until now, there is no systematic research on the entire population of national interest groups; therefore, scientific knowledge about Lithuanian interest groups remains limited. Investigating the aspects of organizational and political behaviour of interest groups, this dissertation seeks to understand the workings of Lithuanian interest groups: what are their main characteristics, how their organizational structure and development look, how strong and varied is their political engagement and, finally, whether and how they differ from one another and what factors determine these differences.

The question is in what aspects can be considered the interest groups’ behaviour. Interest organizations have two major imperatives: as organizations they seek to survive and be effective, and as political actors they represent the interest of their constituencies; thus, they try to influence the decision-making process using a number of influential instruments and through various points of access.

Interest organizations face severe time constraints, complex institutional and legal environments and, due to their increasing number, experience significant intergroup competition for resources and political influence (Beyers and Kerremans 2007; Eberwein and Saurugger 2013; McCharty and Zald 1977). These challenges force them to change their internal structures and move towards more professional, business-driven management (Maloney 2015) and form a clear organizational identity specializing in a particular field of public policy as a way to gain competitive edge (Browne 1990; Lowery et al. 2012). Thus, professionalization and specialization in interest group literature are regarded as organizational development and survival strategies. Like elsewhere, the number of interest groups in Lithuania is progressively growing; their diversity is increasing, while the multilevel governance makes the political arena more complex and dispersed along the several power blocks. As a result, modern interest groups use a wide range of strategies to influence public policy (Bindenkrantz 2005, 2008; Dür and Mateo 2013) both in national political arenas and at the European Union level (Dür and Mateo 2016; Greenwood 2011; Mazey and Richardson 1993).

The relevance and novelty of the dissertation reveal **the research problem**, i.e., what features are characteristic for the organizational and political behaviour of Lithuanian interest groups and what are its determinants?

The object of research is the organizational and political behaviour of interest groups.

The aim of research is to investigate the organizational and political behaviour of Lithuanian national interest groups and identify its determinants.

Research objectives:

1. To analyse the theoretical concepts of interest groups.
2. To analyse the interest groups' behaviour in the organizational theory perspective.
3. To distinguish the factors determining the organizational and political behaviour of the interest groups.
4. To formulate the methodology for the study of the interest groups' behaviour.
5. To analyse organizational and political behaviour of Lithuanian interest groups.
6. To identify factors determining organizational and political behaviour of Lithuanian interest groups.

Research methods:

1. Scientific literature analysis was used to discuss the concept of interest groups and design the theoretical model.
2. Primary research was used to map the population of national interest groups.

3. Survey of the interest groups operating at the national level was employed.
4. Descriptive and inferential statistical analysis: frequencies, correlation analysis, binary logistic regression analysis and ordinal logistic regression analysis, were used.

Empirical part of the dissertation is based on a web-survey of Lithuanian interest groups operating at the national level. The survey was carried out between September and November of 2016. In total, there were identified 904 national interest groups. The selected interest groups were classified according to eight types: trade unions, occupational associations, business interest groups, institutional groups, identity groups, leisure and hobby groups, public interest groups and other groups that could not be uniquely attributed to any other type. The questionnaire was filled by 481 organizations. For the data analysis, only those organizations were counted that filled in the survey by at least 70 percent (the final sample for data analysis is 365 questionnaires; the achieved response rate is 40.4%). The questionnaire consists of 92 questions divided into eleven blocks of questions.

Structure of the dissertation. The dissertation consists of introduction, three main parts, covering the theoretical, methodological and empirical dimensions of the dissertation research, research limitations, conclusions, references to the literature used as well as recommendations for further research and appendices.

The first part of the dissertation, *“Organizational and Political Behaviour of Interest Groups: Theoretical Research Model”*, first, discusses the concept and classification of interest groups based on the classical and modern interest groups literature. The following is a discussion of organizational theories, namely resource dependence theory and exchange theory, explaining the behaviour of interest groups. The last section of this part introduces the analysis of organizational and political behaviour of interest groups as well as a comprehensive discussion of internal and external factors of interest group behaviour. The second part of the dissertation *“Empirical Research Methods”*, presents the empirical research methodology of the dissertation. The third part of the dissertation *“Organizational and Political Behaviour of Lithuanian Interest Groups”* presents empirical research results of the dissertation. First the organizational behaviour of Lithuanian interest groups, i.e. their professionalisation and specialization, is analysed. The following is a discussion of the political behaviour of Lithuanian interest groups – their political strategies and Europeanisation. Finally, the analysis of the organizational and political behaviour determinants of Lithuanian interest groups is presented.

The dissertation consists of 191 pages, 49 tables and 6 figures as well as 11 annexes. The list of references contains 294 sources of literature.

RESEARCH METHODOLOGY

Empirical research model. Based on the theoretical research model, an empirical model of the dissertation research was constructed. The behaviour of interest groups in this dissertation is divided into organizational and political behaviour. The organizational behaviour of interest groups is investigated by studying the professionalization and specialization of interest groups. The professionalization and specialization of interest groups are measured by the variables presented in Figure 1. The political behaviour of interest groups is divided into lobbying strategies and the Europeanisation of interest groups. Four interest group strategies are distinguished: administrative, parliamentary, media and mobilization strategies. These strategies include certain venues and activities presented in greater detail in Figure 1. Figure 2 presents the determinants of organizational and political behaviour of interest groups based on the theoretical research model presented in the dissertation.

Working definition of the national interest groups. Interest groups in this dissertation are understood in a broad sense as the organized groups that meet the following criteria: it is a voluntary formal membership-based organization that brings together individuals with common interests or goals to represent them; it has characteristics of an organization; their activities are carried in accordance to certain rules (statutes, regulations). These groups are either politically active, or their political activity is latent. Politically active groups seek to influence various government decisions but do not seek political power. The latent groups have the capacity and interest to be politically active. Although most of their activity is not political, they could become politically active when coming across a political issue within their interests. Such a definition of interest groups includes trade unions, business associations, public interest groups as well as leisure groups, religious groups etc. With regard to the definition of used interest groups, the sample of the survey does not include law firms, think tanks and various types of companies. Given the fact that the empirical study focuses on the national level, local organizations have not been included in the population.

Mapping method of the national interest groups. A bottom-up approach was employed to form the population of Lithuanian interest groups operating at the national level. The main source for defining the population is a directory of Lithuanian business entities www.rekvizitai.lt. The reason behind selecting this business directory is twofold. First, there are no official and publicly available interest group registers of any kind. Neither there are previous studies that could be used as a starting point to form a sample of national interest groups. Second, the used business directory proved to be the largest and most comprehensive. The sampling procedure consisted of five manually carried out steps. In the first step, 13 215 national, regional and local organizations under the category 'unions, funds, associations' from the directory of Lithuanian business entities were

selected. In the second step, only those organizations which are national (regional and local interest groups were excluded) and met the working definition of an interest group were left. In this step, the manual selection procedure was used. All the local organizations, non-active organizations and organizations that are not interest groups had been removed from the list. This left the sample with 3540 national interest groups. In the third step, the remaining sample of organizations was triangulated with the lists of interest organizations provided by ten Lithuanian ministries (Ministry of Health, Ministry of National Defence, Ministry of Culture, Ministry of Environment, Ministry of Education and Science, Ministry of Agriculture, Ministry of Economy, Ministry of Social Security and Labour and Ministry of Energy) as well as the State Consumer Rights Protection Authority. Lastly, the list was complemented with those interest groups that did not appear in the original list but were known to be active in the public policy process. This left the sample with 3628 interest groups operating at the national level. In the fourth step, each interest group has been checked again manually according to two essential criteria, whether the organization has a Web site (or at least an active Facebook account) and whether their characteristic features are identified by the statute of the interest group, such as an attempt to represent its members, defend their rights, promote groups' values and goals, influence public policy. In this way, the sample ended up consisting of 1241 organizations. In the fifth sampling step, each previously selected interest group has been double- checked by another researcher. This step included the identifying of double entries as well. The final sample consisted of 904 organizations to be surveyed.

Classification of national interest groups. The organizations (904) selected for the final sample were classified into eight types of groups¹: trade unions, occupational associations, business interest groups, institutional groups, identity groups, leisure/hobby groups, public interest groups and other groups.

Table 1. Final survey sample by group type

Group type	Frequency	Percentage
Trade unions	43	4.8
Occupational associations	271	29.9
Business groups	233	25.7
Institutional associations	33	3.6
Identity groups	128	14.3
Hobby/leisure groups	93	10.3
Public interest groups	59	6.5
Other groups	44	4.9
Total	904	100

¹ Based on Fiske, H.M. (2012) *Development of the Danish Interest Group Population*. Project description prepared for the annual meeting of the Danish Political Science Association Vejle, 25th - 26th of October 2012.

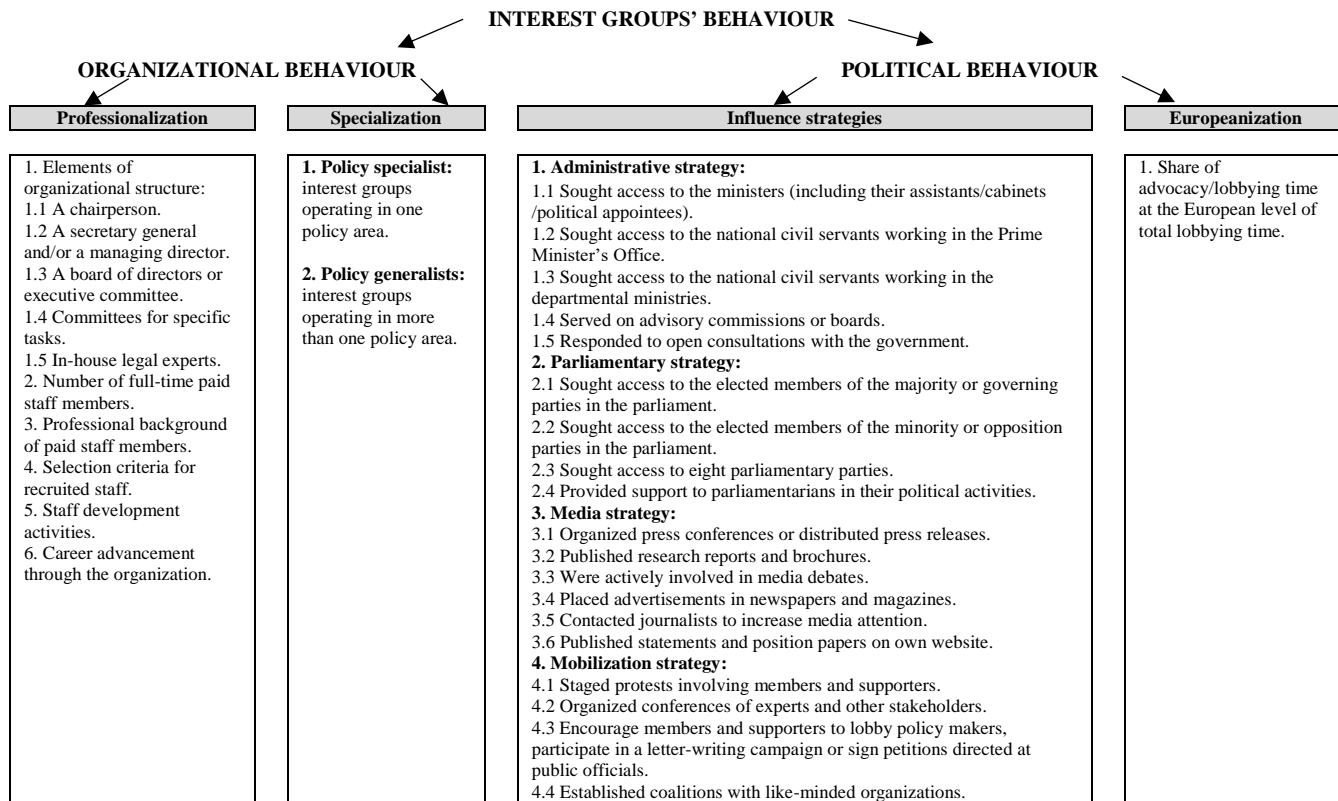

Figure 1. Empirical research model: Operationalization of interest groups' behaviour

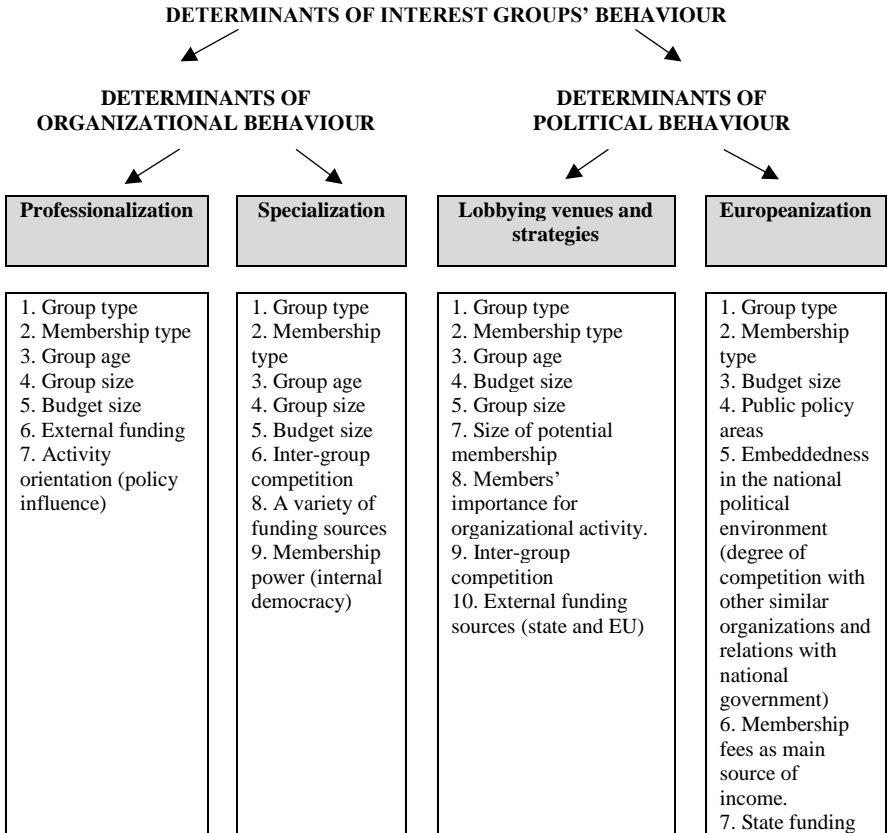

Figure 2. Empirical research model: Determinants of interest groups' behaviour

Research methods and sample. Interest group studies employ a wide range of research methods: from the calculation of the number of interest groups to the in-depth interviews. One of the many methods that is used to investigate interest groups is the survey method, which is usually used to gather detailed information about specific groups. The formation of the population of interest groups as a research method has been successfully applied to explore the density and diversity of a particular interest group system or community. However, this method does not provide any information about individual groups. Case studies, on the contrary, can provide a lot of information about the internal dynamics of the interest group, but this method allows for limited generalizations in terms of the larger interest group system (see Baumgartner and Leech 1998, Chapter 7). Meanwhile, the survey combines these two methods. In other words, by using the survey method, a large sample (population of the interest groups) is studied and at the same time

allows collecting information about the internal structure of the interest groups and its decision-making processes (Schlozman and Tierney 1986; Gais and Walker 1991; Beyers 2004, 2014; Eising 2007).

Development, translation and adaptation of the questionnaire. In collaboration with the international project “Comparative Interest Group Survey - CIGS”, the main instrument of the dissertation’s empirical research, i.e., the questionnaire² was developed. The developed questionnaire was translated into Lithuanian and adapted for the Lithuanian case study.

The final questionnaire for the national interest groups in Lithuania consists of 92 questions and 387 variables. The questionnaire identifies the following blocks of questions: initial information about the interest group, membership aspects of the interest group, membership in the European or international level organizations, internal organization, cooperation with other organizations, organizational activities, staff of the interest group and its resources, effectiveness of the organization, group’s relations with political parties, personal and professional experience of the respondent and organization’s political views.

Survey implementation. Following translation and adaptation of the questionnaire, the questionnaire was uploaded to the electronic platform (Slovenian survey platform anketa.cjm.si) and sent by email to all 904 selected interest organizations in Lithuania. By compiling the sample of the survey and drawing up a questionnaire, contact information of two high-level representatives of each organization (e.g. director, president, secretary-general, etc.) was searched on the websites of organizations. In this way, 1129 contacts (email addresses and phone numbers) were collected. Additionally, general emails and other contact information (organization code, headquarters address, website address) of organizations were collected.

Table 2. Survey sample and response rate

	Frequency	Returned questionnaires	Response rate
Trade unions	43	23	53%
Occupational associations	271	106	39%
Business groups	233	80	34%
Institutional associations	33	20	60%
Identity groups	128	51	40%
Hobby/leisure groups	93	29	31%
Public interest groups	59	32	54%
Other groups	44	24	55%
Total	904	365 ³	40,4%

² Beyers, J., Bernhagen, P., Borang, F., Braun, C., Fink-Hafner, D., Heylen, F., Maloney, W., Naurin, D., Pakull, D. (2016) Comparative Interest Group Survey Questionnaire (Edition: January 2016). University of Antwerp.

³ For the data analysis, only those organizations were counted that filled in the survey by at least 70 percent. The questionnaire was filled by 481 organizations in total.

The online survey took place between September-November of 2016 and was carried out in three stages: a letter of invitation to participate in the survey, a reminder of the invitation and the final reminder letter. After these three steps, the procedure was repeated with the second representative of the organization in cases when the questionnaire was not completed. In cases where only one person was identified, a re-invitation was sent to the organizational email. In total, the invitation to participate in the survey was sent to 904 national interest groups (1130 contact persons in total). Table 2 presents the overview of the survey sample and response rate. The response rate of the survey is similar to the previous surveys of the interest groups (see, e.g., Dür and Mateo 2016; Beyers 2016).

CONCLUSIONS

1. The concept of the interest groups is characterized by a variety of meanings and interpretations. For researchers, this raises a number of challenges in both normative and methodological terms. The scientific literature identifies two main concepts of the interest groups. As a rule, the organizational interpretation of interest groups as a phenomenon is associated with the sociological research paradigm which emphasizes the compulsory need for these groups to have a structure similar to that of an organization, the aim to influence public policy and not to claim political power. The concept of the interest groups is interpreted more broadly by the behaviouristic approach. In this case, the organizational structure of the group is not emphasized, and the interest groups are understood as any entities seeking to influence the legislative process and the public policy process. In addition to the wide spectrum of interest groups, authors tend to apply different groups' classification schemes as well. Although, in many cases, the classification of interest groups is dichotomous, usually, by dividing them into special interest groups and public interest groups or diffuse interest groups, several typologies that are more detailed can be found in the literature. Taking into account that the object of this dissertation is not the influence of interest groups on the public policy but their behaviour as organizations, the organizational concept of the interest groups is used. Therefore, in this dissertation, interest groups are defined as formal membership-based organizations that have a clear organizational structure and do not seek political authority but may seek to influence public policy.

2. Interest groups are the subject of interdisciplinary research, which are analysed using classical and contemporary interpretations of political science, economics and sociology. Although interest group studies are primarily organizational studies, so far, most interest group research has been disconnected from key organizational theories that conceptualize how environmental factors

affect organizational behaviour. Resource dependence and exchange theories view organizations or their populations as part of a wider system are based on the central premise that interdependence and exchange relationships arise from the fact that the resources required for an organizational maintenance are limited and often controlled by other actors. The resource dependence and exchange theories suggest that attracting and retaining resources is a daily concern of interest groups in order for the organization to survive. Attracting critical resources such as members and finances is important for each interest group to develop its capacities and operate effectively. However, resource dependencies can also increase the influence of other actors, such as public authorities, on interest groups, by increasing financial dependence and institutional pressure.

3. An original model of the organizational and political behaviour of Lithuanian interest groups was designed. The organizational behaviour of interest groups was investigated by studying professionalization and specialization of interest groups. Professionalization refers to business-like management of the organization and is explored in the context of the development of the staffing system. The specialization is related to the formation of a clear organizational identity, specializing in one particular area of public policy. The political behaviour of interest groups is characterized by their impact strategies and channels and lobbying activities at the European Union level or, in other words, Europeanisation. Political strategies of interest groups are divided into direct and indirect strategies. Direct strategies include administrative and parliamentary strategies and are defined by direct contacts with administrative and parliamentary actors. Indirect strategies are divided into media strategy and supporter mobilisation strategy. Unlike direct strategies, indirect strategies are characterized by the use of tactics that attract public attention. The Europeanization of interest groups was measured by the proportion of time spent on lobbying at the EU level from the total time spent on lobbying.

Three groups of factors that affect the behaviour of interest groups were distinguished:

1) Basic factors/nature of interest: the type of interest group and the type of membership that refer to the different *raison d'être* of the organization.

2) Organizational characteristics: age, size, number of potential members (membership coverage), financial resources, human resources, organizational activities (membership or lobbying activities), membership power or internal democracy and public policies in which the group is active.

3) Environmental factors: internal and external sources of funding and degree of competition with other interest groups.

4. The dissertation introduces an original theoretical model of research and, based on it, the methodology of studying political and organizational behaviour of interest groups. Using a bottom-up approach, for the first time in Lithuania, the map of interest groups operating at the national level has been developed. Then,

the sample of the groups was classified into eight categories. It has been determined that three types of interest groups dominate at the national level: occupational associations, business interest groups and identity groups. The least prevalent in the Lithuanian interest group population are trade unions (one per trade union per five business groups), institutional associations and public interest groups. It should be noted that until now, the entire system of interest groups has not been investigated in Lithuania. The questionnaire survey method was used for questioning the national interest groups. A specific questionnaire made it possible to gather detailed information about the organizational features of the interest groups as well as their organizational and political behaviour. A large number of respondents (40.4%) ensured data reliability, while the number of completed questionnaires represents a representative population of the types of interest groups. This allows to make credible conclusions about the general population of national interest groups. The results of statistical analysis (correlation analysis, binary logistic regression and multiple linear regression) allowed identifying the factors of organizational and political behaviour of Lithuanian interest groups, which have not been investigated in Lithuania and remained fragmented until now.

5. The carried out data analysis allows making the following conclusions:

5.1. The vast majority of Lithuanian interest groups operating at the national level is small organizations. A large number of interest groups is poorly organized with one third of them uniting no more than 25% of potential membership. Moreover, it can be argued that most of the organizations have low resource endowment and are poorly developed: they operate with low financial resources, which are usually made up of membership fees. Thus, the lack of financial resources is one of the biggest challenges faced by the Lithuanian interest group system. The instability of the interest group system is confirmed as well by the fact that more than half of them are concerned about the organization's survival over the next five years.

5.2. Considering that the organization's human resources reflect the degree of its professionalization, it can be argued that a large number of Lithuanian national interest groups are completely unprofessionalized. The resources of Lithuanian interest groups are rather poor and most of them either have no paid staff at all, or they rely on a manpower of one single employee. Similar trends can be observed in the case of the staff structure. If the absolute majority of the interest groups indicate to have a chairman and a board or the executive committee, then other structural elements (director or secretary general, units for specific tasks, in-house lawyers) were found only in several organizations. However, the majority of interest groups that report to have paid staff in their personnel management system rely more on the career logic. In other words, a greater number of interest groups are more concerned with the professional competence and qualifications of their employees: they invest in staff development activities and provide opportunities for further career development in the organization.

5.3. As much as one third of the Lithuanian interest groups are policy specialists that are operating in a single public policy area. However, a rather large number of interest groups are involved in a fairly wide range of public policy areas: as much as one fifth of interest groups operate at 3-4 policy areas, while a quarter of the groups that were surveyed are active in five or more policy areas. It has been established as well that, although trade unions compose only 6% in the total survey sample, this type of organizations operate in the widest range of public policy areas. On average, one trade union operates in 5 different public policy areas. The other two most policy-engaging types of interest groups are business groups and identity groups. Meanwhile, despite the fact that professional associations make up almost one third of the sample, they are most likely to specialize in one public policy area. The business interest group extensively dominates 9 out of 22 public policy domains. It should be noted that even such areas as environmental protection or human rights that are important for the broader public interest are, in a sense, monopolized by the groups representing business interests. In the remaining public policy areas, the distribution of types of interest groups is equally or relatively uniform.

5.4. Lithuanian national interest groups have a wide repertoire of direct and indirect strategies. At least half of all the surveyed organizations use most strategies. Although the use of direct and indirect strategies implies the existence of public policy "outsiders" and "insiders", the analysis showed that Lithuanian interest groups are able to combine direct access to policy makers with indirect forms of pressure. However, the majority of interest groups use more conventional, indirect strategies, such as media campaigns or coalitions with similar interest groups that are easier to reconcile with direct contacts with policy makers. Meanwhile, only a small percentage of interest organizations use confrontational means of influence, such as protests, strikes or public demonstrations. Thus, only a small part of the Lithuanian interest groups can be defined as true public policy "outsiders". The analysis suggests that in the context of Lithuania, the distinction between public policy "outsiders" and "insiders" is not significant. Most of the interest groups combine various combinations of direct and indirect strategies.

5.5. Lithuanian national interest groups are poorly Europeanised. They spend most of their lobbying time at the national level. However, more than half of the organizations are involved in the international networks of interest organizations that help them to socialize, what is likely to have a stronger impact on their Europeanization. However, given the rather fragmented direct contacts with political actors at the EU level, it can be stated that only a small part of Lithuanian interest groups are supranational players.

6. The analysis of the factors that affect organizational and political behaviour of Lithuanian interest groups allows distinguishing the main factors of interest groups' behaviour and drawing the following conclusions:

6.1. Regression analysis has shown that the nature of the interests represented is not a significant factor for the professionalization of Lithuanian interest groups. In other words, both economic interest groups and diffuse interest groups may be similarly professionalized or unprofessionalized. Nonetheless, professionalization is influenced by membership type. Interest groups with corporate membership are more inclined to professionalize than interest groups whose members are individuals or mixed-membership groups. However, other groups may also be more professionalized but not because of the type of group or membership, but due to higher financial capacity and a larger number of members. Thus, the professionalization of Lithuanian interest groups is also influenced by their financial resources and the size of the organization. Meanwhile, the influence of state patronage – which is considered to be one of the main preconditions for professionalization of interest groups – was not found significant in the study of professionalization of Lithuanian interest groups.

6.2. The specialization of Lithuanian interest groups, that is, operating in a single public policy area is determined by financial resources of the organization and the power of members in making decisions. Interest groups that are better financially endowed and those with greater internal democracy are more inclined to operate in a wider range of public policies. So, whether the interest group is a policy specialist, or a generalist is related to the exchange relations between the organization and its members. Those groups that grant their members greater powers when it comes to decisions related to the management of the organization are more inclined to be policy generalists, trying, perhaps, in this way to meet the more diverse member interests. In addition, the specialization of Lithuanian interest groups is mainly driven by low financial capacity than the desire to operate in a narrow and clearly defined niche as a way to avoid competition with other organizations for financial resources and attraction of potential members.

6.3. The analysis of political strategies has shown that there are no clear differences between the use of direct and indirect strategies used by Lithuanian interest groups. There were no systematic differences between the economic interest groups and groups representing more diffused interests and, respectively, the application of different strategies. The use of both direct strategies - administrative and parliamentary – has a similar pattern. Both strategies are more likely to be used by interest groups with corporate membership. Similarly, these strategies are more commonly used by larger interest groups and those groups whose members are more involved in the organization's activities. Interest groups with more financial resources are more likely to seek access to political actors at the administrative level. However, the size of the budget does not affect how often the interest group is seeking direct contact with parliamentarians and political parties. Unlike direct strategies, the use of two indirect strategies is due to different factors. In Lithuania, the media strategy is less used by groups representing economic interests and more often by those groups that have more financial

resources. Meanwhile, these factors are not statistically significant for the mobilization strategy. The latter is more likely to be used by larger groups and groups whose members are more involved in the organization's activities.

6.4. Policy areas in which the group operates has the greatest influence on the Europeanization of Lithuanian interest groups. Organizations that operate in areas of public policy where the EU has most competence are more likely to lobby directly at the EU level. Lobbying activities at European Union level are more likely to be pursued by groups that are more financially endowed. Finally, how strongly an interest group is embedded in a national environment also determines its tendency to Europeanize. Although financial dependence on national sources of income (state financing and membership fees) has no direct influence on the Europeanization of Lithuanian interest groups, statistically significant relationships between lobbying at EU level and institutionalization of interest groups at the national level have been found. Interest groups who claimed that their opponents had a greater influence on public policy and viewed relations with national governments as conflicting, did not tend to lobby at the EU level. Thus, competition and low institutionalization at the national level do not become an important motive for Lithuanian interest groups to look for alternative channels of influence at the EU level in order to articulate and realize their goals. Thus, for Lithuanian interest groups, being in a more advanced position at the national political arena, means more lobbying at the EU level. Meanwhile, less influential interest groups with no good relationship with national government are not trying (or are not able) to change their status quo at the European level.

ABOUT THE AUTHOR

EDUCATION

2012 – 2017	PhD studies in Sociology Faculty of Social Sciences, Arts and Humanities Kaunas University of Technology
2008 – 2010	M.A. in Public Administration Vytautas Magnus University
2004 – 2008	B.A. in English Philology Vytautas Magnus University

ADDITIONAL TRAINING AND RESEARCH VISITS

September 22-24, 2015	International seminar – workshop "Varieties of Democracy: The Baltic States in a Regional and Global Perspective". Tartu university, Estonia.
February 7-15, 2015	International winter school "Democracy, Expertise and Power: The Role of Experts in Modern European Societies". Intensive theoretical and methodological course (6 ECTS). Organized by Oslo University and Jagiellonian University, Krakow, Poland.
April-July, 2014	Visiting Research Scholar University of Konstanz, Germany
July 3-10, 2013	4 th ECPR Standing Group Summer School on Interest Groups "Interest Groups and Agenda Setting in Multilevel Systems of Governance". Intensive theoretical and methodological course (6 ECTS). Organized by the European Consortium of Political Research (ECPR), Barcelona Institute of International Studies, Barcelona, Spain.

RESEARCH EXPERIENCE

October 2017 – present	<i>Junior Researcher</i> Research project: Informal Politics in Lithuania Project leader: Dr. Ainius Lašas Funded by the Research Council of Lithuania
------------------------	---

- April 2017 – *Junior Researcher*
 October 2017
 Research project: CESSDA-SaW (Consortium of European Social Science Data Archive - Strengthening and Widening)
 Project leader: Prof. Algis Krupavičius
 Funded by the European Union's Horizon 2020 research and innovation programme
- April 2015 – *Junior Researcher*
 September 2017
 Research project: Party-Interest Group Relationship: Character, Causes, Consequences
 Project leader: Dr. Ligita Šarkutė
 Funded by the Research Council of Lithuania
- September 2015 – *Junior Researcher*
 June 2017
 Research project: Cognitive Map of Internal and External Threats in Lithuania: Elite-Society Synergies and Intersections
 Project leader: Dr. Ainius Lašas
 Funded by the Research Council of Lithuania
- December 2012 – *Junior Researcher*
 June 2013
 Research project: Memory and Knowledge in Understanding of Threat: A Case of Lithuania and Russia
 Project leader: Dr. Ainius Lašas
 Funded by the Research Council of Lithuania

LIST OF PUBLICATIONS

1. Lašas, Ainius; Garcia-Retamero, Rocio; Jankauskaitė, Vaida; Simonaitytė, Vitalija. Living in the past: The impact of victimization memory on threat perceptions // Memory studies. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications. 2017, pp. 1-17.
2. Jankauskaitė, Vaida. Lietuvos interesų grupių europeizacijos veiksniai // Viešoji politika ir administravimas = Public policy and administration. Kaunas: KTU. 2017, 16 (1), pp. 24-39.
3. Matonytė, Irmina; Morkevičius, Vaidas; Lašas, Ainius; Jankauskaitė, Vaida. Grėsmių visuomenės gerovei suvokimas: socialinio optimizmo, socialinio ir institucinio pasitikėjimo bei pasitikėjimo savimi įtaka // Politologija. 2017, 1 (85), p. 3-55.

4. Simonaitytė, Vitalija; Jankauskaitė, Vaida. Kas finansuoja politines partijas Lietuvoje: politinio finansavimo kaitos analizė partijų santykių su visuomene ir valstybe kontekste // *Viešoji politika ir administravimas = Public policy and administration*. Kaunas: KTU. 2016, 15(1), pp. 158-175.
5. Jankauskaitė, Vaida. Elitų Europa: tapatybių ir interesų kaleidoskopas: [review] // *Viešoji politika ir administravimas = Public policy and administration / Kauno technologijos universitetas, Mykolo Romerio universitetas*. Kaunas: KTU. 2015. 14 (1), pp. 149-150.

LIST OF CONFERENCE PRESENTATIONS

1. Jankauskaitė, V., Lašas, A. *“Transform or adapt? The effect of corruption scandals on party-business relations”*. European Consortium of Political Research 2018 General Conference. Hamburg, Germany, August 22-26, 2018.
2. Novak, M., Komar, O., Jankauskaitė, V. *“Involvement of interest groups from Central and Eastern Europe in EU policy-making: comparative view”*. European Consortium of Political Research 2018 General Conference. Hamburg, Germany, August 22-26, 2018.
3. Jankauskaitė, V. *“The Interest Group Universe in Lithuania: Putting the Jigsaw Together”*. Central European Political Science Association conference. Ljubljana, Slovenia. June 3-4, 2016.
4. Lašas, A., Matonytė, I., Jankauskaitė, V. *“Mapping Popular Internal and External Threats: The Case of Lithuania”* // Annual Scientific Meeting of the International Society of Political Psychology (ISPP) “The Good Society: Prospects for Reason, Communication, and Well-Being”, Warsaw, Poland. July 13-16, 2016.
5. Jankauskaitė, V. *“Then and Now: Corporate Money in Political Financing of Lithuanian Political Parties”*. VI Congress of Czech Political Science Association. Prague, Czech Republic. September 9-11, 2015.
6. Jankauskaitė, V. *“How Much Political Parties Cost in Lithuania After 2010-2014 Changes? Ban on Private Funding”*. International seminar “Public or Private Money for Political Parties? Financing of Political Parties in International Perspective - Lessons Learnt and Future”. Slovak Governance Institute and Frank Bold Association. Bratislava, Slovakia. November 3, 2015. Invited speaker.
7. Simonaitytė, V., Jankauskaitė, V. *“When the State Takes Over the Interest Groups: A Case of Lithuanian Political Parties Funding”*. The 5th European Consortium for Political Research Graduate Student Conference. July 3-5, 2014.

REZIUMĖ

Temos aktualumas. Šiuolaikinėje demokratijoje interesų grupės atlieka svarbų vaidmenį. Viena vertus, interesų grupės gali būti laikomos svarbia demokratinio valdymo dalimi, nes suteikia piliečiams demokratines galias, prisideda prie platesnio ir įvairesnio visuomenės poreikių diskurso bei perteikia piliečių poreikius sprendimų priėmėjams ir tokiu būdu kontroliuoja politinį procesą, kita vertus, jos gali būti laikomos demokratijos stabdžiais, kurie siekia valdyti politinį procesą ir sprendimų priėmimą, skatindami įtakingų visuomenės grupių interesų atstovavimą ir išstumdami kitus teisėtus interesus į politikos užribius (Halpin 2010). Nepaisant skirtingų požiūrių, pripažindami reikšmingą interesų grupių įtaką demokratijai, mokslininkai jau ilgai bando išspręsti galvosūki, kodėl vienos interesų grupės yra kur kas sėkmingesnės vykdydamos savo veiklas nei kitos (Dahl 1961; Grossman 2012; Laswell 1958; Schattschneider 1960).

Interesų grupės potencialiai daro žymią įtaką politikos procesui, todėl yra svarbu žinoti, kuriems visuomenės interesams šios grupės atstovauja, o kurie lieka paraštėse. Plačiaja prasme tai priklauso nuo pačios interesų grupės sistemos kompozicijos, tai yra ją sudarančių grupių tipų ir skaičių. Interesų grupių sistema arba populiaciją sudaro visos tam tikru metu toje sistemoje egzistuojančios grupės. Pavyzdžiui, jei didžioji dauguma egzistuojančių grupių atstovauja verslo interesams, profesinių sąjungų interesai nėra pakankamai atstovaujami ir todėl ta sistema tampa šališka. Įvairovė interesų grupių populiacijoje gali būti laikoma demokratiniu gėriu, kadangi tai leidžia išlaikyti platesnę interesų diskusiją (Schattschneider 1960), tai padeda įveikti demokratinį deficitą politinėse institucijose bei sukurti geresnius politikos rezultatus, nes yra įsiklausoma į skirtingų visuomenės segmentų interesus. Vis dėlto vien tik pačios interesų grupių populiacijos struktūriniai bruožai negarantuoja, kad sistema bus nešališka, o visi skirtingi interesai bus išgirsti ir apsvarstyti, tuo labiau, kad tam tikras, net ir didelis, skaičius grupių nėra lygus didesnei galiai.

Neproporcingas pasiskirstymas dažnai pastebimas ir tarp viešosios politikos procese dalyvaujančių grupių tipų ir jų skaičiaus ir yra vienas svarbiausių klausimų interesų grupių studijose. Neretai verslo grupės savo skaičiumi gerokai pralenkia kitas grupes ir ypač viešojo intereso grupes. Toks „sutelkimo tendencingumas“ (angl. *mobilization bias*) yra stebimas visose politinėse sistemose, visuose valdymo lygmenyse ir visais laikais (Braun 2015: 137). Tai susiję su tam tikru klasiniu susiskirstymu ir pačios interesų grupių sistemos viduje: verslo organizacijos paprastai yra turtingesnės įvairių išteklių ir todėl sėkmingiau atstovauja savo interesams visuose valdžios lygmenyse, tuo tarpu viešojo intereso grupės pasižymi mažesniais ištekliais ir todėl menkesne politine įtaka sprendimų priėmėjams. Kitaip tariant, jos kur kas rečiau daro poveikį politinei darbotvarkei. Šie skirtumai yra plačiai analizuojami daugelyje mokslo darbų.

Pastaruoju metu interesų grupių skaičius sparčiai auga ir jos aktyviai dalyvauja politikos formavimo procese, tačiau jos vis dar stipriai skiriasi viena nuo kitos daugeliu svarbių aspektų. Šie skirtumai apima tiek organizacines interesų grupių savybes, tiek jų gebėjimą sėkmingai siekti savo tikslų. Pavyzdžiui, interesų grupių vidinė struktūra gali skirtis biurokratizacijos laipsniu, jos gali būti mažiau ar daugiau profesionalios, gali veikti skirtinguose valdžios lygmenyse (vietiniame, nacionaliniame ar viršnacionaliniame) ir turėti ne vienodą priėjimą prie jų veiklai reikalingų išteklių. Be to, gali skirtis ir interesų grupių naudojamos strategijos ir taktikos viešosios politikos procesui paveikti. Vienos interesų grupės gali pasitelkti tiesiogines strategijas ir vykdyti aktyvų lobizmą valdžios institucijose, o kitos gali labiau kliauti netiesioginėmis strategijomis, kaip antai demonstracijos, protestai ir pan., dar kitos gali naudoti šių dviejų strategijų kombinacijas.

Kokia iš pažiūros pliuralistinė ir įvairove pasižyminti interesų grupių sistema bebūtų, joje egzistuojančios grupės neturi absoliučios kontrolės savo pačių atžvilgiu. Tiek naujokės, tiek geriausiai organizuotos ir labiausiai išvystytos grupės susiduria su daugybe svarbių išorinių (pvz., politinių galimybių struktūros, politinės darbotvarkės, įvairios patronažo formos) ir vidinių (narių pritraukimas ir išlaikymas, išteklių pritraukimas ir paskirstymas ir pan.) iššūkių. Įvairios aplinkybės ir kontekstiniai veiksniai – kitaip tariant, aplinka, kurioje jos veikia, lemia tiek pačių grupių vidaus, tiek visos interesų grupių sistemos struktūrą, tiek jų įtaką viešosios politikos procesui (Maloney 2015: 99). Taigi, siekiant suprasti ir įvertinti, kokia yra interesų atstovavimo sistema, svarbu suprasti ir empiriškai patikrinti, ne tik kokie interesai yra atstovaujami ir kas juos atstovauja, bet ir kokie veiksniai lemia skirtingas organizacinės ir politinės elgsenos formas.

Temos iširtumas ir disertacijos mokslinis naujumas. Disertacijos mokslinį naujumą reikia vertinti tiek Lietuvos, tiek interesų grupės tiriančių darbų kontekste. Per pastaruosius du dešimtmečius interesų grupių tematika parašyta nemažai darbų, tačiau šiame darbe pateikiamas aiškinimas yra naujas tiek teorinės argumentacijos, tiek empirinės medžiagos išsamumo ir originalumo atžvilgiu.

Paprastai šiuolaikinėje mokslinėje literatūroje interesų grupių elgsena, t. y. viskas, ką jos daro, yra siejama su siekiu paveikti viešosios politikos procesus. Iš esmės visa interesų grupių literatūra ir jos svarba yra paremta šių grupių postuluojama įtaka politinėje arenoje (Halpin 2014). Mokslininkai siekė suskaičiuoti ir aprašyti įvairiose politinėse sistemose veikiančias interesų grupes, nustatyti, ar proporcingas jų pasiskirstymas pagal skirtingus tipus, preziumodami, kad tolygus pasiskirstymas garantuoja geresnę demokratinę valdymą. Pastarasis aspektas neretai buvo siejamas su galingomis verslo interesų grupėmis ir prielaida, kad neproporcingai didelis jų skaičius interesų grupių sistemoje gali išbalansuoti visuomenės interesų raišką ir padaryti ją šališką. Mokslininkai taip pat plačiai domėjosi, kurios interesų grupės politinėje arenoje laimi, kurios pralaimi ir kodėl. Atsakymus į šiuos klausimus tyrėjai rado kritinių išteklių ir mainų teorijų perspektyvoje – laimi tos interesų grupės, kurios yra

geriausiai apsirūpinusios finansiniais ir kitais efektyviai organizacijos raidai reikalingais ištekliais ir dėl to geba generuoti politinę, techninę ir ekspertinę informaciją, reikalingą valstybės institucijoms. Valstybės institucijos, kurioms dažnai trūksta laiko, žmogiškųjų ir finansinių išteklių surinkti reikiamai informacijai efektyviam viešosios politikos formavimui ir įgyvendinimui mainais už interesų grupių teikiamą informaciją suteikia joms tiesioginį priėjimą ir galimybę daryti įtaką viešosios politikos procesams. Taigi, interesų grupių veikla beveik išskirtinai buvo siejama su jų siekiu daryti politinę įtaką. To pasekmė – svarbiu tyrimų objektu tapo ir kiti nevalstybiniai veikėjai: privačios įmonės, tarptautinės korporacijos, ekspertų grupės, advokatų kontoros ir visos kitos juridinių asmenų formos, kurioms yra svarbi įstatymų leidyba ir kurios siekia ją paveikti sau naudinga linkme. Ne taip seniai interesų grupių tyrimų darbotvarkėje įtakos logiką papildė išlikimo logika (pvz., žr. Halpin 2014; Halpin ir Nownes 2011; Lowery, Halpin ir Gray 2015). Toks sugrįžimas prie ankstyvųjų interesų grupių organizacinės priežiūros teorinių išvalgų tam tikra prasme į mokslinius tyrimus sugrąžino ir organizacinę interesų grupių analizę ir jos išskirtinumą ir leido iš naujo persvarstyti šių organizacijų veikimo logiką. Pastaraisiais metais interesų grupių tyrimų darbotvarkėje vis dažniau interesų grupės studijuojamos organizacinės pusės, atkreipiant dėmesį į pirminius jų, kaip organizacijų, poreikius – siekį išlikti ir užtikrinti efektyvią veiklą. Tam paaiškinti neretai pasitelkiamos klasikinės organizacijų tyrimų perspektyvos – populiacijų ekologijos, išteklių priklausomybės ir mainų teorijos.

Siekiant papildyti šią naują interesų grupių tyrimų darbotvarkę, šioje disertacijoje interesų grupių elgsena analizuojama per organizacinę prizmę, o disertacijos tyrimo logika yra paremta organizacijų sociologijos perspektyva (Aldrich 2008; Halpin ir Nownes 2011; Minkoff 2002). Iki šiol dauguma interesų grupių tyrimų yra atsieti nuo svarbiausių organizacijų teorijų, kurios konceptualizuoja, kaip aplinkos veiksniai veikia organizacijų elgseną. Teorine prasme disertacija grindžiama išteklių priklausomybės ir mainų teorijų išvalgomis, kuriose teigiama, kad išteklių pritraukimas ir išlaikymas yra kasdienis interesų grupių uždavinys, siekiant, kad organizacija išliktų (Beyers ir Kerremans 2007; Bowen 2002; Pfeffer ir Salancik 1978). Kritinių išteklių, tokių kaip nariai ir finansai, pritraukimas yra imperatyvus kiekvienai interesų grupei, siekiant plėtoti savo gebėjimus ir profesionalizaciją, kurie savo ruožtu sustiprina grupės legitimumą. Kita vertus, išteklių priklausomybės gali taip pat padidinti kitų veikėjų, tokių kaip valdžios institucijos, įtaką interesų grupėms, didindamos finansinę priklausomybę ir darydamos institucinį spaudimą. Šioje disertacijos siekiama iširti, kokią įtaką šios priklausomybės turi interesų grupių elgsenai. Nuolatinis interesų organizacijų skaičiaus augimas, sudėtingėjanti institucinė ir politinė aplinka, leidžia teigti, kad interesų grupės veikia tankiame ir nepastoviam kontekste. Tai gali paskatinti didesnę konkurenciją ir neužtikrintumą dėl organizacijos išlikimo, tai savo ruožtu sąlygos skirtingą organizacinę elgseną

(Hannan ir Carroll 1992; Gray ir Lowery 2000). Viena to pasekmių gali būti tai, kad platiems ir iš visuomenės kylantiems interesams atstovaujanti grupė gali būti mažiau paplitusi, o valstybės ir visuomenės santykiuose vis labiau dominuos tokios organizacinės formos, kurios pabrėžia profesionalizaciją ir specializaciją per demokratinį dalyvavimą (Maloney 2009; Putnam 2000; Skocpol 2003). Šią prielaidą sustiprina ir faktas, kad šiuolaikinės politinės institucijos sudaro palankias sąlygas specializuotoms ir fragmentuotoms interesų atstovavimo formoms (Saurugger 2008; Warleigh 2000), todėl šiame kontekste vieni iš svarbiausių klausimų yra šie: kas yra atstovaujami ir koku konkrečiu būdu yra atstovaujami?

Disertacijos mokslinį naujumą rodo ir tai, kad joje analizuojama iš esmės netyrinėta problema – Lietuvos interesų grupių organizacinė ir politinė elgsena. Šiandien interesų organizacijos yra laikomos svarbia politinės sistemos dalimi, tačiau nepaisant to, kad interesų grupių skaičius nuolat auga, o jų svarba pripažįstama beveik visose politikos srityse, ši politinės organizacijos forma vis dar kelia daug iššūkių, visų pirma, normatyvine prasme, o didesnis analitinis dėmesys joms pradėtas skirti vos prieš kelis dešimtmečius. Pavyzdžiui, politikos mokslų atstovai pagrindinį dėmesį dažniausiai skyrė institucijoms, tokioms kaip vyriausybės ir parlamentai, bei politinėms partijoms, tuo tarpu kitos interesų atstovavimo formos, tokios kaip interesų grupės ar socialiniai judėjimai, mokslininkų akiratyje atsirado tik antrojoje XX a. pusėje (Baumgartner ir Leech 1998). To priežastis gali būti didelis interesų grupių skaičius ir jų tipų įvairovė. Didelės interesų grupių populiacijos jų analizę padaro daug sudėtingesnę nei, pavyzdžiui, partinių sistemų (Schneider ir kt. 2008: 2). Sutariama, kad nors santykinai ir populiarai, interesų grupių tema stokoja didesnio mokslinio susidomėjimo. Pastebima, kad tokių tyrimų plėtrą dažnai riboja įvairios konceptualinės, metodologinės ir (tarp)disciplininės kliūtys (Beyers ir kt. 2008: 1292). Interesų grupes tyrinėjanti mokslininkų bendruomenėje neretai kalbama apie menkai išvystytas interesų mobilizavimo ir atstovavimo teorines prieigas (Baumgartner ir Leech 1998; Beyers ir kt. 2008; Hojnacki ir kt. 2012; Knoke 1986). Nepaisant to, mokslininkų susidomėjimas interesų grupėmis pastaraisiais metais didėjo ir tai dažniausiai yra siejama su 1990 m. prasidėjusiu interesų grupių studijų bumu, kurį lėmė eksponentiškai augantis interesų grupių skaičius Europos Sąjungos (toliau – ES) lygmenyje (Beyers ir kt. 2008). Pasitelkdami politikos mokslų, ekonomikos ir sociologines teorijas, mokslininkai analizavo įvairius interesų grupių vidinės organizacijos ir politinės veiklos aspektus.

Vis dėlto šiuolaikiniai Europos interesų grupių tyrimai iš esmės yra orientuoti arba į Vakarų Europos šalis arba į paneuropines interesų organizacijas. Iš dalies taip yra todėl, kad pastaraisiais dešimtmečiais interesų grupių organizacinė ir politinė elgsena buvo studijuojama europeizacijos fenomeno kontekste. Vidurio ir Rytų Europos valstybės išlieka šių tyrimų lauko paraštėse. Dažnai tokia būklė yra argumentuojama tuo, kad ši interesų grupių populiacija yra

nepakankamai aktyvi ES politikos formavimo procese, todėl šių grupių studijos nepapildytų interesų grupių tyrimų nauja informacija. Tiesa, Vidurio Europos šalims dėmesio skirta, tačiau Baltijos šalys į šių tyrimų akiratį vis dar nepatenka.

Lyginamojoje perspektyvoje ir Europos kontekste, Lietuvos atvejis yra įdomus ir išskirtinis tuo, kad, priešingai nei konsoliduotose demokratijose, Lietuvos interesų grupės neišgyveno natūralios raidos ir evoliucinių institucionalizacijos etapų. Lietuvos asocijuotos interesų grupės ir jų sistema kūrėsi fragmentiškai, pertraukiamai ir veikiama išorinių politinių jėgų ir įvykių, o Vakarų Europos ir Skandinavijos šalyse interesų grupių vystymasis buvo palaipsnis arba evoliucinis. Nepatyrusios nei suvalstybinimo, nei de-etatizavimo, jos palaipsniui kūrė ir plėtojo savo organizacines struktūras bei ryšius su politika ir politikos lauke, tuo tarpu Baltijos šalyse dėl nutrūkusio valstybingumo interesų grupių raida buvo revoliucinė ir staigi. Toks diskretus ir sąlyginai trumpas valstybės ir visuomenės koegzistavimas nesukūrė to, ką žymus vengrų politologas Attila Ágh (1996: 241) pavadino „trūkstanta vidurine grandimi“ (angl. *the missing middle*).

Pilietinė visuomenė ir jos struktūrą sudarančios asocijuotos organizacijos Lietuvoje vystėsi keliais etapais. Šiuolaikinę Lietuvos asocijuotų interesų grupių sistemą iš esmės sudaro trijų tipų organizacijos: atkurtos tarpukaryje veikusios organizacijos, sovietiniu laikotarpiu susikūrusios ir nepriklausomybės aušroje išvalstybtos organizacijos ir šiuolaikinės, naujos interesų grupės, susikūrusios liberalioje demokratijoje. Lietuvos interesų grupių sistemos ištakos atsirado tarpukario Lietuvoje (1918–1940), kada buvo įkurtos pirmosios pilietinės visuomenės organizacijos. Tuo metu atsirado ir veikė įvairios studentų brolijos, kūrybinės draugijos ir sąjungos. Kartu buvo įkurtos vienos didžiausių ir svarbiausių pilietinių organizacijų, tokios kaip Lietuvos šaulių sąjunga, Ateitininkų federacija ir kitos. Po Antrojo pasaulinio karo įsigalėjęs sovietinis režimas iš esmės išnaikino pilietinę visuomenę, visiškai perimdamas erdvės tarp visuomenės ir individo kontrolę (Auers 2015: 121), tačiau, kaip rašo A. Krupavičius (1998: 32), negalima teigti, kad tuo laikotarpiu interesų grupės Lietuvoje neegzistavo – kaip pseudo ar net pusiau interesų grupės komunistiniu laikotarpiu veikė įvairios profesinės asociacijos, kūrybinės draugijos, profesinės sąjungos. Visgi šios organizacijos, nors struktūriškai ir panašios į interesų grupes, neturėjo autonomijos ir buvo iš esmės kontroliuojamos valstybės aparato. Kita vertus, komunistiniam režimui evoliucionuojant liberalaus autoritarizmo kryptimi kai kurios pusiau interesų organizacijos palaipsniui įgijo platesnę autonomiją ar iš viso atsirado naujos organizacijos, pavyzdžiui, ekologiniai sąjūdžiai XX a. 9-ojo deš. antrojoje pusėje. Atgavus nepriklausomybę reikšmingas progresas buvo pasiektas per pirmąjį nepriklausomybės dešimtmetį, sukuriant atstovaujamosios valdžios institucijas, daugiapartinę sistemą, pilietines teises ir laisves garantuojančią aplinką, tačiau sėkminga demokratizacija priklauso ne tik nuo atitikimo instituciniams reikalavimams, bet ir nuo pliuralistinės politinės kultūros

sukūrimo ir konsolidavimo, kurios pagrindą sudaro stipri pilietinė visuomenė ir jos organizacijos (Hrebernar ir kt. 2008: 52). Iš esmės galima teigti, kad antisisteminiu ir revoliuciniu pagrindu pradėjusi formuotis Lietuvos pilietinė visuomenė lėmė tai, kad interesų atstovavimas didžia dalimi buvo monopolizuotas naujai susikūrusių politinių partijų, interesų grupes paliekant politinio proceso periferijoje.

Remiantis A. Lukošaičio (2004) atlikta analize galima išskirti kelias svarbiausias to priežastis. Pirma, užtrukęs reikiamos įstatyminės bazės formavimas apsunkino interesų organizacijų teisinį reguliavimą ir jų atskyrimą nuo kitų visuomeninių organizacijų. Antra, nemažai interesų grupių pokomunistiniu laikotarpiu buvo išvalstybtos, konkrečiai profesinių sąjungų atveju tai kėlė jų leigitimumo klausimą visuomenės akyse dėl sovietiniais laikais egzistavusio stipraus jų ryšio su valstybe ir komunistų partija. Trečia, verslo grupės vystėsi lėtai dėl patirties stokos ir pirmtakų neturėjimo bei konkuravo viena su kita, tai lėmė konkrečiai šios interesų grupių bendruomenės nepastovumą. Daugelis posovietiniu laikotarpiu susikūrusių viešojo intereso grupių (jos kūrėsi pačios pirmos ir gausiai) turėjo ryšį su naujaisiais socialiniais judėjimais, kurie akcentavo to meto Europos pilietinei visuomenei aktualias problemas. Tai įvairios „žaliųjų“ organizacijos, žmogaus teisių, lygių galimybių grupės ir panašiai. Apskritai, socializacijos, patirties ir žinių stoka lėmė tai, kad ankstyvąjį Lietuvos interesų grupių formavimosi periodą galima vertinti ne kaip replikavimą, bet tam tikrą Vakarų Europos organizacijų imitavimą.

Pirmieji bandymai suprasti ir paaiškinti interesų organizacijų raidą iš esmės konstatavo, kad jos yra gyvos, bet silpnos. Ankstyvuojau nepriklausomybės laikotarpiu Lietuvos interesų grupės tik pradėjo formuoti interesus ir ieškoti tapatybės (Krupavičius 1998), o visos pilietinės visuomenės santykis su valdžia pasižymėjo abipusiu nepasitikėjimu (Laurėnas 2003). Kaip tai įvertino V. Laurėnas (opt.cit), politikai pilietinės visuomenės nelaikė lygiaverte politinio proceso dalyve ir nepripažino jos, kaip kompetentingos, dalyvauti formuojant ir įgyvendinant politinius sprendimus. Tuo tarpu pati pilietinė visuomenė pasižymėjo antisistemiškumu, siekiu būti depolitizuota ir nenoru bendradarbiauti su valdžia. Panašiai Lietuvos interesų grupes 2005 m. atlikto tyrimo pagrindu apibūdino ir tarptautinė mokslininkų komanda: jos yra neišsivysčiusios, linkusios į korupcines praktikas ir turinčios neigiamą įvaizdį tarp Lietuvos elito atstovų (Hrebernar ir kt. 2008).

Lietuvos interesų grupės liberalioje demokratijoje veikia jau beveik tris dešimtmečius, jų skaičius nuolat auga, atstovaujamausių interesų įvairovė didėja, o vystymuisi ir raiškai įtakos turi ne tik kintanti nacionalinė politinė ir institucinė aplinka, bet ir narystė ES. Kaip šiandien vertinama Lietuvos interesų grupių sistema? Nesunku pastebėti, kad aukštas korupcijos lygis dažnai tampa gana svarbiu argumentu vertinant tai, kaip veikia Lietuvos interesų grupės (pvz., žr. Broga 2005; Lukošaitis 2011). Tai iš tiesų suponuoja, kad daugelis politinio

lygmens susitarimų vis dar vyksta už uždarytų durų. Kita vertus, korupciniai valstybės ir interesų grupių santykiai fiksuojami visose politinėse sistemose ir visais laikais. Daugumoje pasaulio šalių korupcija yra veikiau taisyklė nei išimtis (Persson ir kt. 2012: 254). Kitas vertinimo aspektas remiasi tuo, kad įvairūs tyrimai, ataskaitos ir ekspertų vertinimai rodo, kad Lietuvos pilietinė visuomenė vystosi, bet vis dar išlieka silpna ir menkai įgalinta (pvz., Civitas 2016; Sustainable Governance Indicators 2016; Freedom House 2018). Tuo tarpu narystė interesų organizacijose yra nepopuliari ir paremta ne laisvės dalyvauti, bet veikiau laisvės nedalyvauti logika (Žiliukaitė 2012). Vis dėlto reikia pabrėžti, kad pilietinė visuomenė yra plati sąvoka ir daugialypis socialinis reiškinys (Matonytė 2003), kuris gali įgyti įvairias formas ir apimti tiek individų dalyvavimą politiniame valstybės gyvenime, tiek asocijuotas, tai yra narystę grįstas, organizacijas, tiek ne asociacijos pagrindu veikiančias organizacijas, pavyzdžiui, įvairius paramos ir labdaros fondus ar ne pelno siekiančias organizacijas. Taigi, negyvybingos pilietinės visuomenės mitas dažnai remiasi piliečių dalyvavimo visuomeninėse organizacijose analize, o asocijuotų interesų grupių išsivystymas yra prilyginamas visai pilietinės visuomenės raidai ir tapatinamas su ja. Tai nėra visiškai neteisinga prielaida, tačiau konceptualiniame ir analitiniame lygmenyje šie skirtingi dėmenys turėtų būti analizuojami individualiai.

Per pastaruosius dvidešimt metų mokslininkai pateikė nemažai empirinių tyrimų, siekiančių paaiškinti įvairius visos interesų grupių sistemos ar skirtingų interesų grupių elgsenos aspektus tiek JAV (Hojnacki ir kt. 2012), tiek ES kontekste (Bunea ir Baumgartner 2014). Vis dėlto toks sugrįžęs dėmesys interesų grupių tyrimams Lietuvos nepasiekė ir negausūs Lietuvos interesų grupių tyrimai vis dar neleidžia Lietuvai patekti į lyginamųjų studijų darbotvarkę. Lietuvos kontekste interesų grupių tyrimai yra fragmentuoti, epizodiški ir orientuoti į pavienių atvejų analizę, tuo tarpu interesų grupių sistema iki šiol nėra populiarus tyrimo objektas *per se*.

Tarp Lietuvos interesų grupėms skirtų darbų minėtini šie: A. Krupavičiaus (1999) interesų grupių vidinės dinamikos ir efektyvumo analizė; A. Lukošaičio (2000; 2004) interesų grupių mobilizacijos ir institucionalizacijos analizė; R. Žiliukaitės (2010; 2012) vidinės nevyriausybinų organizacijų dinamikos, konkrečiau piliečių dalyvavimo jų veikloje, analizė; Š. Brogos (2001) viešosios politikos tyrimų Lietuvos verslo interesų grupių poveikio mokesčių sistemai būdų analizė; V. Pauliko ir L. J. Gusto (2013) Lietuvos žemdirbių organizacijų lobistinių strategijų Lietuvoje ir ES tyrimai; R. Geleževičiaus (2013) Lietuvos interesų grupių įtakos teisėkūros efektyvumui aspektų tyrimai; J. Grigaliūnaitės (2010) Lietuvos verslo interesų organizacijų politinės elgsenos analizė; D. Vilčinsko ir D. Vijeikio (2006) Lietuvos interesų grupių lobistinių veiklų ES perspektyvų analizė; R. Kaminsko (2001) interesų grupių ir valstybės santykių politikos tinklų perspektyvos analizė. Prie šių negausių studijų galima priskirti ir kelis lobistinės veiklos institucionalizacijos ir reguliavimo tyrimus (Lukošaitis

2011; Ragauskas 2011). Atskirai minėtinas konferencijos „Interesų grupės valdžia ir politika“ (1998) tekstų rinkinys, kuriame pranešėjai pateikė teorinių ir praktinių įžvalgų interesų grupių ir valstybės santykių bei Lietuvos interesų grupių įtakos klausimais. Neseniai išleista kolektyvinė monografija „Įtrauktis: ką geba Lietuvos asociacijos?“ (Mikulskienė ir kt. 2016) dėl savo apimties galėtų pretenduoti į išsamiausią mokslinį darbą interesų grupių tema Lietuvoje, tačiau monografijoje analizuojami tik keli interesų grupių sektoriai, o pats tyrimo tikslas iš esmės yra orientuotas į interesų grupių įsitraukimą į viešosios politikos procesą keliuose ministerijose. Pažymėtina, kad nors minėtoje monografijoje pateikiama nemažai naujų duomenų apie interesų grupių vaidmenį politinėje arenoje, pats teorinis modelis tiek interesų grupės sampratos prasme, tiek jų elgseną paaiškinančių koncepcijų prasme yra atsietas nuo klasikinės ir šiuolaikinės interesų grupių literatūros ir savo teorine bei metodologine logika labiau gali būti sietinas su vadybos mokslų literatūra. Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvoje interesų grupėms, interesų atstovavimui ir lobizmui skirtuose darbuose vyrauja dvi ryškios tendencijos: lobistinės veiklos reguliavimo mechanizmų analizė ir pavienių atvejų analizė, orientuota arba į lobistinę veiklą tam tikros viešosios politikos srityje, arba į vieną konkretų interesų organizacijų tipą ir pan.

Lietuvos interesų grupių tyrimų fragmentiškumas leidžia daryti ribotas išvadas apie tai, kaip atrodo šiuolaikinė asocijuotų interesų organizacijų sistema Lietuvoje. Iki šiol nebuvo atlikta jokių sisteminių interesų grupių populiacijos tyrimų, todėl Lietuvos interesų grupės pasižymi ribotu mokslinio pažinimo lygiu. Atsižvelgiant į tai, šioje disertacijoje analizuojant interesų grupių organizacinės ir politinės elgsenos aspektus siekiama suprasti, kokiais bruožais pasižymi šiuolaikinės Lietuvos interesų grupės ir kaip jos veikia – kokios jų charakteristikos, kaip atrodo jų organizacinė struktūra ir išsivystymas, kiek stiprus ir išvystas yra jų politinis angažuotumas ir aktyvumas ir, galiausiai, ar ir kaip jos skiriasi viena nuo kitos ir kokie veiksniai tai lemia.

Kokiais aspektais galima vertinti interesų grupių organizacinę ir politinę elgseną? Interesų grupės turi du pagrindinius imperatyvus. Visų pirma, kaip organizacijos jos siekia išlikti ir veikti efektyviai. Antra, kaip politinio lauko veikėjoms joms svarbu gebėti daryti įtaką priimant sprendimus, pasitelkiant įvairius poveikio kanalus ir instrumentus ir taip užtikrinti atstovavimą savo narių interesams.

Interesų organizacijos susiduria su stipriais laiko apribojimais, sudėtingomis institucinėmis ir teisinėmis aplinkomis ir dėl didėjančio jų skaičiaus patiria didelę tarpusavio konkurenciją dėl išteklių ir politinės įtakos (Beyers ir Kerremans 2007; Eberwein ir Saurugger 2013; McCharty ir Zald 1977). Šie iššūkiai verčia interesų grupes keisti savo vidines struktūras ir pereiti prie profesionaliosios, vadybiniais principais grįsto organizacijos valdymo (Maloney 2015) bei formuoti aiškia organizacijos tapatybę, specializuojantis tam tikroje viešosios politikos srityje, tai suteikia joms konkurencinį pranašumą (Browne

1990; Lowery ir kt. 2012). Taigi, profesionalizacija ir specializacija interesų grupių literatūroje yra traktuojamos kaip organizacinės raidos ir išlikimo strategijos. Be to, kaip ir kitose šalyse, Lietuvoje interesų grupių skaičius progresyviai auga, jų įvairovė didėja, o su naryste ES atsiradęs daugiapakopis valdymas politinę areną daro kompleksiškesnę, pasidalijusią keliuose galios centruose. Dėl to siekdamas efektyviai atstovauti savo nariams ir paveikti viešąją politiką šiandieninės interesų grupės naudoja platų poveikio strategijų spektrą (Bindenkrantz 2005, 2008; Dur ir Mateo 2013) tiek nacionalinėse politinėse arenose, tiek vis dažniau perkeldamos savo veiklas į ES lygmenį (Dür ir Mateo 2016; Greenwood 2011; Mazey ir Richardson 1993).

Aptartas disertacijos aktualumas ir naujumas atskleidžia ir pagrindžia **tyrimo problemą** – kokie bruožai yra būdingi Lietuvos interesų grupių organizacinei ir politinei elgsenai ir kokie veiksniai ją lemia.

Tyrimo objektas – interesų grupių organizacinė ir politinė elgsena.

Tyrimo dalykas – interesų grupių organizacinės ir politinės elgsenos veiksniai.

Tyrimo tikslas – ištirti Lietuvos nacionalinių interesų grupių organizacinę ir politinę elgseną bei nustatyti jos veiksnius.

Tyrimo tikslui pasiekti keliami šie pagrindiniai **tyrimo uždaviniai**:

1. Išanalizuoti teorines interesų grupių sampratas.
2. Išanalizuoti interesų grupių elgseną organizacijų teorijos perspektyvoje.
3. Išnagrinėti interesų grupių organizacinę ir politinę elgseną lemiančius veiksnius.
4. Suformuluoti interesų grupių elgsenos tyrimo metodologiją.
5. Išanalizuoti Lietuvos interesų grupių organizacinę ir politinę elgseną.
6. Nustatyti Lietuvos interesų grupių organizacinę ir politinę elgseną lemiančius veiksnius.

Tyrimo metodai:

1. Mokslinės literatūros analizė naudojama aptariant interesų grupių sampratą bei sudarant teorinį tyrimo modelį.
2. Lietuvos interesų grupių populiacijai sudaryti naudota pirminių duomenų analizė.
3. Nacionaliniame lygmenyje veikiančių interesų grupių apklausa.
4. Aprašomoji ir inferencinė statistinė analizė: koreliacinė analizė, dvinarė ir ranginė logistinė regresinė analizė.

Empirinis disertacijos tyrimas remiasi 2016 m. rugsėjo – lapkričio mėn. atlikta Lietuvos nacionalinių interesų grupių apklausa, kuri buvo atlikta pasitelkiant elektroninę apklausų platformą. Iš viso buvo identifikuotos 904 nacionaliniame lygmenyje veikiančios interesų grupės. Atrinktos interesų grupės buvo klasifikuotos pagal aštuonis tipus: profesinės sąjungos, profesinės

asociacijos, verslo interesų grupės, institucinės grupės, tapatybės grupės, laisvalaikio ir pomėgių grupės, viešojo intereso grupės ir kitos grupės, kurių nebuvo galima vienareikšmiškai priskirti nei vienam, nei kitam tipui. Klausimyną užpildė 481 interesų grupė, tačiau empirinėje analizėje naudojamos tik tos anketos, kurių atsakomumo lygis yra ne mažesnis kaip 70 proc., t. y. 365 anketos (atsakomumo lygmuo 40,4 proc.). Klausimyną sudaro 92 klausimai, suskirstyti į vienuolika klausimų blokų.

Disertacijos struktūra. Disertaciją sudaro įvadas, trys pagrindinės dalys, apimančios disertacijos tyrimo teorinę, metodologinę ir empirinę dimensijas, disertacijos pabaigoje pateikiamos išvados, nuorodos į naudotus literatūros šaltinius ir priedai.

Disertacijos apimtis – 191 puslapis, joje pateikiama 49 lentelės ir 6 paveikslai. Bibliografinį aprašą sudaro 294 šaltiniai. Darbo pabaigoje pateikiama tyrimo duomenis papildančių 11 priedų.

IŠVADOS

Interesų grupių sąvoka pasižymi reikšmių ir interpretacijų įvairove, todėl tyrėjams tai kelia nemažai iššūkių tiek normatyvine, tiek metodologine prasme. Skiriamos dvi pagrindinės interesų grupių sampratos. Paprastai su sociologine tyrimų paradigma siejama organizacinė interesų grupių kaip reiškinių interpretacija pabrėžia šioms grupėms būdingą ir privalomą turėti į organizaciją panašią struktūrą, siekį paveikti viešąją politiką ir nepretenduoti užimti politinės valdžios postų. Biheivoristinė arba funkcinė interesų grupių samprata interesų grupes interpretuoja plačiau ir akcentuoja ne organizacinę grupės sandarą, o siekį paveikti įstatymų leidybą ir viešosios politikos procesą. Paprastai taikoma dichotomiška interesų grupių klasifikacija, jas skirstant į specialiųjų interesų grupes ir viešojo intereso grupes arba difuzinių interesų grupes, tačiau siekiant išsamesnio interesų grupių sistemos charakterizavimo galima taikyti platesnę tipologiją. Atsižvelgiant į tai, kad šios disertacijos objektas yra ne interesų grupių įtaka viešajai politikai, bet jų – kaip organizacijų – elgsena, naudojama organizacinė interesų grupių samprata, todėl šioje disertacijoje interesų grupės apibrėžiamos kaip formalios narystė grįstos grupės, kurios turi aiškią organizacinę struktūrą ir nesiekia politinės valdžios, bet gali siekti daryti įtaką viešajai politikai.

2. Interesų grupės yra tarpdisciplininių tyrimų objektas, kuriam analizuoti pasitelkiami klasikiniai ir šiuolaikiniai politikos mokslų, ekonomikos ir sociologijos teorijų aiškinimai. Nors interesų grupių studijos, pirmiausiai, yra organizacijų studijos, iki šiol dauguma interesų grupių tyrimų yra atsieti nuo svarbiausių organizacijų teorijų, kurios konceptualizuoja, kaip aplinkos veiksniai veikia organizacijų elgseną. Disertacijoje analizuojamos išteklių priklausomybės ir mainų teorijos organizacijas ar jų populiacijas mato, kaip sudėtinę platesnės sistemos dalį ir remiasi centrine prielaida, kad tarpusavio priklausomybė ir mainų santykiai atsiranda dėl to, kad organizacijos veiklai būtini ištekliai yra riboti ir

dažnai kontroliuojami kitų veikėjų. Išteklių priklausomybės ir mainų teorijos suponuoja, kad išteklių pritraukimas ir išlaikymas yra kasdienis interesų grupių uždavinys, siekiant, kad organizacija išliktų. Kritinių išteklių, tokių kaip nariai ir finansai, pritraukimas yra svarbus kiekvienai interesų grupei, siekiant plėtoti savo gebėjimus ir efektyviai veikti. Tačiau, išteklių priklausomybės gali taip pat padidinti kitų veikėjų, tokių kaip valdžios institucijos, įtaką interesų grupėms, didindamos finansinę priklausomybę ir darydamos institucinį spaudimą.

3. Disertacijoje suformuluotas originalus Lietuvos interesų grupių organizacinės ir politinės elgsenos tyrimo modelis. Organizacinė interesų grupių elgsena tirta studijuojant interesų grupių profesionalizaciją ir specializaciją. Profesionalizacija referuoja į vadybiniais principais grįstą organizacijos valdymą ir tiriama personalo sistemos išvystymo kontekste. Specializacija yra siejama su aiškios organizacinės tapatybės formavimu, specializuojantis vienoje konkrečioje viešosios politikos srityje. Politinę interesų grupių elgseną apibūdina jų naudojamos poveikio strategijos ir kanalai bei lobistinių veiklų vykdymas ES lygmenyje, arba europeizacija. Atsižvelgiant į poveikio kanalus ir interesų grupių politines veiklas, interesų grupių strategijos suskirstytos į tiesiogines ir netiesiogines. Prie tiesioginių strategijų priskirtos administracinio lygmens ir parlamentinio lygmens strategijos. Šias strategijas apibrėžia tiesioginiai kontaktai su administracinio ir parlamentinio lygmens veikėjais. Netiesioginės strategijos suskirstytos į žiniasklaidos ir šalininkų mobilizavimo strategijas. Šios strategijos, priešingai nei tiesioginės, pasižymi tuo, kad vietoj tiesioginių kontaktų interesų grupės pasikliauja visuomenės dėmesį patraukiančiomis taktikomis. Interesų grupių europeizacija buvo matuojama pagal lobizmui ES lygmenyje skiriamą laiko dalį nuo viso lobizmui skiriamo laiko.

Disertacijoje išskirtos trys interesų grupių elgsenai įtaką darančių veiksmų grupės:

- 1) *Baziniai veiksniai / interesų pobūdis*: interesų grupės tipas ir narystės pobūdis, kurie referuoja į skirtingą organizacijos *raison d'être*.
- 2) *Organizaciniai bruožai*: analizuojamas grupės amžius, dydis, potencialių narių skaičius (narystės aprėptis), finansiniai ištekliai, žmogiškieji ištekliai, organizacijos veiklos orientacija (į narius arba į lobistines veiklas nukreiptos veiklos), narių galia arba vidinė demokratija, narių svarba vykdant organizacijos veiklas ir viešosios politikos sritys, kuriose grupė veikia.
- 3) *Aplinkos veiksniai*: vidiniai ir išoriniai finansavimo šaltiniai ir interesų grupės konkurencijos laipsnis su kitomis interesų grupėmis. Interesų grupių europeizacijai analizuoti papildomai įtraukti įsitvirtinimą nacionalinėje politinėje aplinkoje matuojantys veiksniai: santykiai su nacionalinės valdžios atstovai ir interesų grupės įtaka, lyginant su kitomis interesų grupėmis.

4. Remiantis teoriniu tyrimo modeliu, sudaryta interesų grupių politinės ir organizacinės elgsenos empirinio tyrimo metodologija. Pasitelkiant „iš apačios į viršų metodą“ pirmą kartą Lietuvoje sudarytas nacionaliniame lygmenyje veikiančių interesų grupių žemėlapis, jos suklasifikuotos į aštuonis tipus. Pažymėtina, kad iki šiol Lietuvoje nebuvo tirta visa interesų grupių sistema. Nacionalinio lygmens interesų grupių populiacijai apklausti naudotas anketinės apklausos metodas. Specialiai sudarytas klausimynas leido surinkti išsamią informaciją apie interesų grupių organizacinius bruožus bei organizacinę ir politinę elgseną. Didelis respondentų skaičius (40,4 proc.) užtikrina duomenų patikimumą, o užpildytų klausimynų skaičius reprezentatyviai atspindi sudarytą interesų grupių tipų populiaciją. Tai leidžia daryti patikimas išvadas apie bendrą nacionaliniame lygmenyje veikiančių interesų grupių populiaciją. Statistinės duomenų analizės rezultatai leido identifikuoti Lietuvos interesų grupių organizacinės ir politinės elgsenos veiksnius, kurie Lietuvoje iki šiol buvo netyrinėti arba tirti fragmentiškai.

5. Išanalizavus apklausos metu gautus duomenis apie interesų grupių organizacinę ir politinę elgseną, galima teigti, kad:

5.1. Didžioji dauguma nacionaliniame lygmenyje veikiančių Lietuvos interesų grupių yra nedidelės organizacijos, jungiančios vos kelias dešimtis narių. Nemaža dalis interesų grupių yra prastai organizuotos, net trečdalis jų jungia ne daugiau kaip 25 proc. potencialių narių. Didžioji dauguma organizacijų yra skurdžios ir menkai išvystytos – jos operuoja mažais finansiniais ištekliais, kuriuos dažniausiai sudaro narystės mokesčiai ir nedideli žmonių ištekliai. Taigi, finansinių išteklių trūkumas yra vienas didžiausių iššūkių, su kuriuo susiduria Lietuvos interesų grupių sistema. Interesų grupių sistemos nestabilumą patvirtina ir tai, kad daugiau nei pusė jų jaučia nerimą dėl organizacijos išlikimo per ateinančius penkerius metus.

5.2. Laikantis požiūrio, kad organizacijos žmogiškųjų išteklių sistema atspindi grupės profesionalizacijos laipsnį, galima teigti, kad dauguma Lietuvoje veikiančių nacionalinių interesų grupių yra neprofesionalios. Jų žmogiškieji ištekliai yra ganėtinai skurdūs ir didžioji dalis jų arba visai neturi apmokamų darbuotojų, arba kliaujasi vos vienu etatu. Panašias tendencijas galima stebėti ir personalo struktūrinių elementų atveju. Jeigu absoliuti dauguma interesų grupių nurodo turinčios pirmininką ir valdybą arba vykdomąjį komitetą, tai kiti struktūriniai elementai (direktorius ar generalinis sekretorius, padaliniai konkrečioms užduotims vykdyti, teisės skyrius ar teisininko etatas), rodantys geriau išvystytą organizacinę struktūrą, stebimi tik nedaugelyje organizacijų. Kita vertus, didesnės dalies apmokamų darbuotojų, turinčių interesų grupių personalo valdymo sistemą, nors ir nelabai žymiai, labiau remiasi karjeros logika. Kitaip tariant, didesnė dalis interesų grupių labiau vertina darbuotojų profesinę kompetenciją ir kvalifikaciją, investuoja į personalo ugdymo veiklas ir suteikia galimybes siekti tolesnės karjeros organizacijoje.

5.3. Net trečdalis Lietuvos nacionalinių interesų grupių turi savo nišą ir yra viešosios politikos specialistės, veikiančios vienoje viešosios politikos srityje. Gana didelis interesų grupių skaičius yra įsitraukusios į platesnį viešosios politikos sričių lauką: kiek daugiau nei penktadalis interesų grupių veikia 3–4 viešosios politikos srityse, net ketvirtadalis grupių veikia 5 ir daugiau viešosios politikos sričių. Tai pat nustatyta, kad nors profesinės sąjungos bendroje tyrimo imtyje sudaro vos 6 proc., jos yra plačiausiame viešosios politikos sričių spektre veikiantis grupių tipas. Vidutiniškai viena profesinė sąjunga veikia 5 skirtingose viešosios politikos srityse. Kiti du plačiausiai įsitraukę interesų grupių tipai yra verslo grupės ir tapatybės grupės. Specializuotis vienoje srityje labiausiai linkusios profesinės asociacijos. 9 iš 22 išskirtų viešosios politikos sričių dominuoja ir kelis kartus savo skaičiumi kitas grupes viršija verslo interesų grupės. Pažymėtina, kad netgi tokios sritys kaip aplinkos apsaugos politika ar žmogaus teisės, kurios yra svarbios platesniam viešajam interesui, yra tam tikra prasme monopolizuotos verslo interesams atstovaujančių grupių. Likusiose viešosios politikos srityse stebimas tolygus arba santykinai tolygus interesų grupių tipų pasiskirstymas.

5.4. Lietuvos nacionalinės interesų grupės taiko platų tiesioginių ir netiesioginių poveikio strategijų repertuarą. Daugelį strategijų taiko ne mažiau kaip pusė visų apklaustų organizacijų. Nors tiesioginių ir netiesioginių strategijų naudojimas suponuoja, kad egzistuoja viešosios politikos „pašaliečiai“ ir „saviškiai“, taikantys skirtingo turinio poveikio strategijas, atlikta analizė parodė, kad Lietuvos interesų grupės geba derinti tiesioginį priėjimą prie politikos formuotojų su netiesioginiais spaudimo būdais. Didžioji dauguma interesų grupių taiko labiau konvencines netiesiogines poveikio strategijas, tokias kaip žiniasklaidos kampanijos ar koalicijų sudarymas su panašiomis interesų grupėmis, kurios yra lengviau suderinamos su politikos formuotojų tiesioginiais kontaktais. Tik nedidelė dalis interesų organizacijų taiko konfrontacinius poveikio būdus, tokius kaip protestai, streikai ar viešos demonstracijos. Taigi, tik nedidelę dalį Lietuvos interesų grupių galima laikyti tikromis viešosios politikos „pašalietėmis“. Atlikta analizė leidžia teigti, kad Lietuvos kontekste skirtis tarp viešosios politikos „pašaliečių“ ir „saviškių“ nėra ryški – dauguma interesų grupių derina įvairias tiesioginių ir netiesioginių strategijų kombinacijas.

5.5. Lietuvos interesų grupės yra menkai europeizuotos ir politine veikla labiausiai orientuotos į nacionalinio lygmens institucijas ir politikos formuotojus. Atsižvelgiant į gana fragmentiškus tiesioginius kontaktus su politiniais veikėjais ES lygmenyje, tik menka dalis Lietuvos nacionalinių interesų grupių yra nuolatinės viršnacionalinio lygmens žaidėjos. Daugiau nei kas antra organizacija priklauso tarptautiniams interesų grupių tinklams, kurie padeda joms socializuotis ir, tikėtina, daro poveikį stipresnei jų europeizacijai.

6. Lietuvos interesų grupių organizacinės ir politinės elgsenos veiksmų analizė leidžia išskirti svarbiausius interesų grupių elgsenos veiksmus ir daryti tokias išvadas:

6.1. Atlikta regresinė analizė parodė, kad atstovaujamojū interesų pobūdis nėra reikšmingas veiksnys Lietuvos interesų grupių profesionalizacijai. Kitaip tariant, tiek ekonominius interesus, tiek visuomeninius interesus atstovaujančios grupės gali būti panašiai profesionalios arba neprofesionalios. Vis dėlto, profesionalizacijai įtakos turi narystės pobūdis – interesų grupės, kurios jungia juridinius asmenis (įmones ar kitas organizacijas) yra labiau linkusios profesionalizuotis, lyginant su fizinių asmenų ir mišrios narystės grupėmis. Didesne profesionalizacija gali pasižymėti ir kitos grupės, bet ne dėl pačios grupės tipo ar narystės pobūdžio, o dėl didesnių finansinių pajėgumų ir didesnio narių skaičiaus. Taigi Lietuvos interesų grupių profesionalizacijai įtakos turi ir tai, kokie yra jų finansiniai ištekliai ir koks yra organizacijos dydis. Tuo tarpu, valstybės patronažo įtaka, kuri yra laikoma viena svarbiausių interesų grupių profesionalizacijos prielaidų, tiriant Lietuvos interesų grupių profesionalizaciją nebuvo nustatyta.

6.2. Lietuvos interesų grupių specializaciją, tai yra, veikimą vienoje viešosios politikos srityje, lemia organizacijos finansiniai ištekliai ir narių galia priimant sprendimus. Didesnį biudžetą turinčios interesų grupės ir tos, kurios pasižymi didesne vidine demokratija, kai nariai dalyvauja politinių ir strateginių sprendimų priėmimo procese, yra labiau linkusios veikti platesniame viešosios politikos sričių spektre. Taigi, tai, ar interesų grupė bus politikos specialistė, ar generalistė yra susiję su mainų santykiais tarp organizacijos ir jos narių. Tos grupės, kurios nariams suteikia didesnes galias priimant su organizacijos valdymu susijusius sprendimus yra labiau linkusios būti politikos generalistėmis, taip siekdamos atliepti daugiau skirtingų organizacijos narių interesų. Taip pat, Lietuvos interesų grupių specializaciją labiau lemia menki finansiniai pajėgumai, nei siekis veikti siauroje, aiškiai apibrėžtoje ir iš kitų grupių ją išskiriančioje nišoje, siekiant išvengti konkurencijos su kitomis organizacijomis dėl stabilių finansinių išteklių ir narių pritraukimo.

6.3. Atliktas poveikio strategijų tyrimas parodė, kad nėra aiškių skirtumų tarp Lietuvos interesų grupių naudojamų tiesioginių ir netiesioginių poveikio strategijų naudojimo veiksmų. Sisteminių skirtumų tarp ekonominius interesus ir visuomeninius interesus atstovaujančių grupių ir, atitinkamai, skirtingų poveikio strategijų taikymo Lietuvos atvejo analizėje nebuvo nustatyta. Abiejų tiesioginių strategijų – administracijos ir parlamento – naudojimą lemia panašūs veiksniai. Abi strategijas labiau yra linkusios taikyti tos interesų grupės, kurios jungia juridinius asmenis. Taip pat šias strategijas dažniau taiko didesnės interesų grupės ir tos grupės, kurios, kurių nariai aktyviau dalyvauja organizacijos veiklose. Didesnius finansinius išteklius turinčios interesų grupės yra labiau linkusios siekti prieiti prie administracijos lygmens politinių veikėjų. Tačiau, biudžeto dydis

neturi įtakos tam, kaip dažnai interesų grupė siekia tiesiogiai kontaktuoti su parlamento nariais ir politinėmis partijomis. Priešingai nei tiesioginių strategijų atveju, dviejų netiesioginių strategijų naudojimą lemia skirtingi veiksniai. Lietuvoje, žiniasklaidos strategiją rečiau naudoja ekonominius interesus atstovaujanti grupė ir dažniau tos grupės, kurios turi didesnius finansinius išteklius. Tuo tarpu, šalininkų mobilizavimo strategijai šie veiksniai nėra statistiškai reikšmingi. Šia strategiją labiau linkusios naudoti daugiau narių jungiančios grupės ir tos grupės, kurių nariai yra labiau įsitraukę į organizacijos veiklas.

6.4. Didžiausią įtaką Lietuvos interesų grupių europeizacijai daro tai, kokiose viešosios politikos srityse ji veikia. Organizacijos, kurios veikia tose viešosios politikos srityse, kuriose ES turi didžiausią kompetenciją, yra labiau linkusios vykdyti lobizmą tiesiogiai ES lygmeniu. Lobistines veiklas Europos Sąjungos lygmenyje labiau linkusios vykdyti ir tos grupės, kurios yra geriau finansiškai apsirūpinusios. Galiausiai, tai, kaip stipriai interesų grupė yra įsitvirtinusi nacionalinėje aplinkoje, tai pat lemia jos polinkį europeizuotis. Nors finansinis priklausymas nuo nacionalinių pajamų šaltinių (valstybinio finansavimo ir narystės mokesčių) neturi tiesioginės įtakos Lietuvos interesų grupių europeizacijai, rasti statistiškai reikšmingi ryšiai tarp lobizmo ES lygmenyje ir interesų grupių institucionalizacijos nacionaliniame lygmenyje. Interesų grupės, kurios teigė, kad jų oponentai daro didesnę įtaką viešajai politikai, o santykius su nacionalinės valdžia vertino kaip konfliktiškus, nėra linkusios europeizuotis. Taigi, konkurencija ir žema institucionalizacija nacionaliniame lygmenyje Lietuvos interesų grupėms netampa svarbiu motyvu ieškoti alternatyvių poveikio kanalų ES lygmeniu, siekiant artikuliuoti ir realizuoti savo tikslus. Taigi, nacionalinėje politinėje arenoje geriau įsitvirtinusių grupės lobistines veiklas vykdo ir ES lygmenyje. Tuo tarpu mažiau įtakingos, gerų santykių su nacionaline valdžia neturinčios interesų grupės nebando (arba negali) pakeisti savo *status quo* europiniame lygmenyje.

LITERATURE/LITERATŪRA

1. Ágh, A. and Ilonszki, G., eds. (1996) *Parliaments and Organized Interests. The Second Steps*. Budapest: Hungarian Centre for Democracy Studies.
2. Aldrich, H. E. (2008) *Organizations and Environments*. Stanford: Stanford University Press.
3. Auers, D. (2015). *Comparative Politics and Government of the Baltic States: Estonia, Latvia and Lithuania in the 21st Century*. Houndmills, Basingstoke: Palgrave Macmillan.
4. Baumgartner F. R., Leech, B. (1998). *Basic Interests: The Importance of Groups in Politics and in Political Science*. Princeton, NJ: Princeton Univ. Press.
5. Beyers, J. (2004). Voice and Access. Political Practices of European Interest Associations. *European Union Politics* 5: 211-240.
6. Beyers, J., Dür, A., Marshall, D., Wonka, A. (2014). Policy-centred sampling in interest group research: Lessons from the INTEREURO project. *Interest Groups & Advocacy*, 3(2): 160–173
7. Beyers, J., Eising, R., Maloney, W. (2008). Researching interest group politics in Europe and elsewhere: Much we study, little we know? *West European Politics* 31(6), p. 1103–1128.
8. Beyers, J., Fraussen, B., F. Heylen (2016). Live to Fight Another Day? The Mortality Anxiety of Organized Interests: Government Patronage in Times of Austerity. *Paper presented at the ECPR General Conference*.
9. Beyers, J., Kerremans, B. (2007). Critical Resource Dependencies and the Europeanization of Domestic Interest Groups. *Paper presented at the EUSA Conference in Montreal*.
10. Binderkrantz, A. (2005). Interest Group Strategies: Navigating Between Privileged Access and Strategies of Pressure. *Political Studies*, Vol. 53, p. 694-715.
11. Binderkrantz, A. (2008). Different Groups, Different Strategies: How Interest Groups Pursue Their Political Ambitions. *Scandinavian Political Studies* 31(2): 173-200.
12. Bouwen, P. (2002). Corporate lobbying in the European Union: The logic of access. *Journal of European Public Policy* 9(3): 365-390.
13. Braun, C. (2015). Lobbying as Leveraged Act: On Resource Dependencies and Lobby Presence. In David Lowery, Darren Halpin, Virginia Gray (eds.) *The Organization Ecology of Interest Communities: Assessment and Agenda*. New York: Palgrave Macmillan.
14. Broga, Š. (2001). Interesų grupių poveikis mokesčių sistemai Lietuvos Respublikoje: atvejų analizė. *Politologija*, 2(22), p. 69-126.

15. Browne, W. P. (1990). Organized Interests and Their Issue Niche: A Search for Pluralism in a Policy Domain, *Journal of Politics*, 52, 2, 477–509.
16. Bunea A., Baumgartner, F.R. (2014). The state of the discipline: authorship, research designs, and citation patters in studies of EU interest groups and lobbying, *Journal of European Public Policy*, 21(10): 1412–1434.
17. Civitas (2016). Pilietinės galios indeksas 2015. Prieiga internetu: http://www.civitas.lt/wp-content/uploads/2016/11/PGI_2015m-tyrimo-ataskaita.pdf.
18. Dahl, R. H. (1961). *Who Governs? Democracy and Power in an American City*. New Haven, CT: Yale University Press.
19. Dür, A. Mateo, G. (2013). Gaining access or going public? Interest group strategies in five European countries. *European Journal of Political Research* 52(5): 660-686.
20. Dür, A., Mateo, G. (2016). *Insiders versus Outsiders: Interest Group Politics in Multilevel Europe*. Oxford: Oxford University Press.
21. Eberwein, W. D. and Sabine Saurugger (2013). The professionalization of international nongovernmental organizations. In: B. Reinalda (ed) *Routledge Handbook of International Organizations*. London/New York: Routledge, pp. 257-269.
22. Eising, R. (2004). Multilevel governance and business interests in the European Union. *Governance: An International Journal of Policy, Administration, and Institutions*, 17(2): 211–245.
23. Eising, R. (2007). Institutional Context, Organizational Resources and Strategic Choices. Explaining Interest Group Access in the European Union. *European Union Politics*, 8:3, p. 329–362.
24. Freedom House (2018). Nations in Transit 2018: Lithuania. Freedom House. Prieiga internetu: https://freedomhouse.org/sites/default/files/NiT2018_Lithuania.pdf.
25. Gais, T. L., Walker Jr, J. L. (1991). Pathways to influence in American politics. In: L.J. Walker, Jr (ed.), *Mobilizing Interest Groups in America. Patrons, Professions and Social Movements*. Ann Arbor, MI: The University of Michigan Press.
26. Geleževičius, R. (2013). Lobizmo teisinis reguliavimas ir institucionalizacija Lietuvoje: pirmojo dešimtmečio išvados ir pamokos. *Socialinių mokslų studijos*, 5(1), p. 177–191.
27. Greenwood, J. (2011). Interest representation in the European Union. 3rd ed. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
28. Grigaliūnaitė, J. (2010). Business Interests Associations: status, role and prospects. *Socialinių mokslų studijos*, 1(5), p. 63–84.

29. Grossmann, M. (2012). *The Not-So-Special Interests: Interest Groups, Public Representation, and American Governance*. Stanford, CA: Stanford University Press.
30. Halpin, D. (2010). *Groups, Representation and Democracy. Between Promise and Practice*. Manchester: Manchester University Press.
31. Halpin, D. R., (2014). *Organization of Political Interest Groups: Designing advocacy*. Abingdon: Routledge.
32. Halpin, D., Nownes, A. (2011). Reappraising the Survival Question: Why We Should Focus on Interest Group “Organizational Form” and “Career”. In A. Cigler and B. Loomis (eds.) *Interest Group Politics*. Washington D.C.: Congressional Quarterly Press.
33. Hannan, M. T., Carroll, G. R. (1992). *Dynamics of Organizational Populations*. New York: Oxford University Press.
34. Honjacki et al. (2012). Studying Organizational Advocacy and Influence: Reexamining Interest Group Research. *Annual Review of Political Science*. 15:9.1–9.21.
35. Hrebenar, R. J., Mcbeth, C. H., Morgan, B.B. (2008). Interests and lobbying in Lithuania: A spectrum of development. *Journal of Public Affairs*, No. 8, p. 51–65.
36. Kaminskas, R. (2001). Interesų grupių ir valstybės santykiai: politikos tinklų analizės problemos, *Filosofija. Sociologija*, (3), p. 20-30.
37. Krupavičius, A. (1998) Interesų grupės ir partijos pokomunizme: teorijos beiėškant. In *Interesų grupės, valdžia ir politika*. Metinės konferencijos tekstai. Vilnius: Pradai.
38. Lasswell, H. D. (1958). *Politics: Who Gets What, When, How*. New York: The World Publishing Co.
39. Laurėnas, V. (2003). Pilietinės visuomenės dilemos Lietuvoje. *Sociologija. Mintis ir veiksmai*, 1(11), p. 5-22.
40. Lowery, D., Gray, V., Kirkland, J., Harden, J. (2012). Generalist Interest Organizations and Interest System Density: A Test of the Competitive Exclusion Hypothesis. *Social Science Quarterly*, 93(1), pp. 21-41.
41. Lowery, D., Halpin, D., Gray, G. (2015). *The Organization Ecology of Interest Communities: Assessment and Agenda*, Palgrave Macmillan.
42. Lukošaitis, A. (2000) Interesų grupės Lietuvoje: raidos dinamika ir institucionalizacijos bruožai. *Politologija*, Nr.2 (18)
43. Lukošaitis, A. (2004) Interesų grupės. In: *Lietuvos politinė sistema: sąranga ir raida* (sud. Algis Krupavičius ir Alvidas Lukošaitis), Kaunas: Poligrafija ir informatika.
44. Lukošaitis, A. (2011). Lobizmas užsienio šalyse ir Lietuvoje: teisinio reguliavimo ir institucionalizacijos problemos. *Politologija*, 2 (62), p. 3-42.

45. Maloney, A. W., (2015). Organizational Populations: Professionalization, Maintenance and Democratic Delivery. In Davis Lowery, Darren Halpin and Virginia Gray (eds.) *The Organization Ecology of Interest Communities: Assessment and Agenda*, Palgrave Macmillan.
46. Maloney, W. (2009). Interest groups and the revitalization of democracy: are we expecting too much? *Representation*, Vol. 45(3), p. 277-287.
47. Matonytė, I. (2003). Pilietinės visuomenės tyrimo teorinės perspektyvos. *Viešojo politika ir administravimas*, Nr. 5, p. 39-47.
48. Mazey, S., Richardson J. (eds). (1993). *Lobbying in the European Community*, Oxford: Oxford University Press.
49. McCarthy, J. D., and M. N. Zald. (1987). Resource Mobilization and Social Movements: A Partial Theory. In: *Social Movements: Perspectives And Issues*. Ed. S. M. Buechler and F. K. Cylke. 1997. Mayfield Publishing Company, Mountain View, California. pp. 149 - 172.
50. Mikulskienė, B., Pitrenaitė-Žilėnienė, B., Švaikauskienė, S., Galiauskienė, E., Narbutas, Š. (2017). *Itrauktis: ką geba Lietuvos asociacijos?* Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
51. Minkoff, D. C. (2002). The emergence of hybrid organizational forms: combining identity-based service provision and political action. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 32(1), p. 377-401.
52. Paulikas, V., Gustas, L. J. (2013). Agrarinis lobizmas Europos Sąjungoje ir Lietuvoje. *Socialinių mokslų studijos*, 5(3), p. 809–836.
53. Persson, A., Rothstein, B., & Teorell, J. (2012). Rethinking the nature of the grabbing hand. In S. Homberg & B. Rothstein (Eds.), *Good government: the relevance of political science*. Cheltenham and Northampton: Edward Elgar Publishing, p. 251–276.
54. Pfeffer, J., Salancik, G. R. (2003 [1978]). *The external control of organizations: A resource dependence perspective*. New York: Harper & Row
55. Putnam R.D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster.
56. Ragauskas, P. (2011). Apie prielaidas neveikti lobistinės veiklos teisiniam reglamentavimui Lietuvoje. *Teisės problemos* Nr. 3 (73), p. 77-100.
57. Saurugger, S. (2008). Interest Groups and Democracy in the European Union, *West European Politics*, 31:6, 1274-1291.
58. Schattschneider, E. E. (1960). *The Semisovereign People: A Realist's View of Democracy in America*. New York: Holt, Rinehart and Winston
59. Scholzman, K. L., Tierney, J.T. (1986). *Organized Interests and American Democracy*. New York: Harper and Row.

60. Schneider, V., Lang, A., Jürgen R. Grote. (2008). Organized Business Interests in Changing Environments: Introduction. In Jürgen R. Grote, Achim Lang and Volker Schneider (eds.) *Organized Business Interests in Changing Environments: The Complexity of Adaption*. New York : Palgrave Macmillan.
61. Skocpol, T. (2003). *Diminished Democracy: from membership to management in American civic life*. Norman, University of Oklahoma Press
62. Sustainable Governance Indicators (2016). Sustainable Governance Indicators 2016: Lithuania Report. Prieiga internetu: http://www.sgi-network.org/docs/2016/country/SGI2016_Lithuania.pdf.
63. Vilčinskas, J., Vijeikis, D. (2007). Lietuvos grupių interesai Briuselyje: kelionėje be interesų grupių. *Politologija*, Nr. 1 (45), p. 95–143.
64. Warleigh, A. (2000) The hustle: citizenship practice, NGOs and ‘policy coalitions’ in the European Union - the cases of Auto Oil, drinking water and unit pricing, *Journal of European Public Policy*, Vol.7, No.2.
65. Žiliukaitė, R. (2010). Pilietinių veiklų rizikos ir motyvacija dalyvauti pilietinėse veiklose šiandieninėje Lietuvos visuomenėje. *Sociologija: mintis ir veiksmai*, Nr.2, p.116-130.
66. Žiliukaitė, R. (2012). Quantitative growth of the NGO sector in Lithuania: when the number of organizations increase without significant effects on participation level. *Sociologija: mintis ir veiksmai*, Nr.1 (30), p.242-257.

UDK 316.354+328.182] (474.5) (043.3)

SL344. 2018-08-20, 3 leidyb. apsk. l. Tiražas 50 egz.

Išleido Kauno technologijos universitetas, K. Donelaičio g. 73, 44249 Kaunas
Spausdino leidyklos „Technologija“ spaustuvė, Studentų g. 54, 51424 Kaunas